גיליון מס' 676
שנה 12
לקבלת הגיליון:
5806777@GMAIL.COM

בס"ד, פרשת פקודי-חזק, החודש, כ"ט באדר תשפ"ה
שבת מברכים ניסן. המולד: יום שב"ק שעה 7:46, 1 חלק, ר"ח ● ביום א'.

שַׁבָּת טִישׁ

סִפּוּרִים וְאַגָּדוֹת ❖ פְּנִינִים וּפִרְפְּרָאוֹת ❖ מִדּוֹת וַהֲלִיכוֹת

זמני השבת - ירושלים
הדלקת הנרות: 18.20
צאת השבת: 19.34
רבנו תם: 20.14

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

סִפּוּרִים בַּפָּרָשָׁה

אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת (לח, כא)

מְפָרֵשׁ רַשִׁ"י, לָמָּה נֶאֱמַר הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן שְׁתֵּי פְּעָמִים? "רָמַז לַמִּשְׁכָּן שֶׁנִּתְמַשְׁכוּ בִּשְׁנֵי חֶרְבָּנִין עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל". סִפֵּר רַבִּי עַמְרָם בְּלוֹי, כִּי רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד תָּמָה עַל־פִּי דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁהַקָּבָּ"ה מְקַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה, וְהֲרֵי בָּהּ נֶאֱמַר בְּפָרוּשׁ 'לֹא תַשְׁכֵּב בַּעֲבֹטוֹ, הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת־הַעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ', וּמִכָּאן שֶׁכָּל חֶפְץ שֶׁלָּקַח הַמַּלְוֶה מֵהַלּוֶה וְהַלָּה זְקוּק לוֹ, עָלָיו לְהָשִׁיבוֹ לַלּוֶה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְכִי יֵשׁ לָעַם יִשְׂרָאֵל דָּבָר יוֹתֵר נָחוּץ מֵאֲשֶׁר בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ? וְאִם־כֵּן, מַדּוּעַ לֹא מֵשִׁיב לָנוּ הַקָּבָּ"ה אֶת הַמִּשְׁכּוֹן בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְלָמָּה לֹא נִבְנָה עֲדַיִן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ זֶה אַלְפַּיִם שָׁנָה? וְהֵשִׁיב רַבִּי חַיִּים בְּמַר־נַפְשׁוֹ: "אִלּוּ אֲכָן הָיָה בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵינוּ בְּדָבָר שֶׁחַיֵּינוּ תְּלוּיִים בּוֹ, כְּאוֹתוֹ עֲבוֹט שֶׁיֵּשׁ לְהָשִׁיבוֹ לַלּוֶה כִּי הוּא חִיּוּתוֹ וּמְקוֹר חַיָּיו, אָז בֶּאֱמֶת הָיָה הַקָּבָּ"ה מֵשִׁיב לָנוּ אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ כְּדִין עֲבוֹט! אֲבָל הַקָּבָּ"ה יוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה מָתַי נִצְעַק אֵלָיו בֶּאֱמֶת, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהָיָה כִּי־יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי', כַּאֲשֶׁר נַרְגִּישׁ בֶּאֱמֶת אֶת הַחֶסְרוֹן עַד כַּמָּה חָסֵר לָנוּ בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְנִזְעַק אֵלָיו, אָז יָשִׁיב לָנוּ הַקָּבָּ"ה אֶת הָעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ".

❖

וְאֹתוֹ אָהֳלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמָךְ לְמַטֵּה־דָן (לח, כג)

בְּצַלְאֵל וְאָהֳלִיאָב הֵקִימוּ יַחַד אֶת הַמִּשְׁכָּן, וּבְעוֹד בְּצַלְאֵל הָיָה מְשֻׁבָּט יְהוּדָה - הֶחָשׁוּב שֶׁבַּשְּׁבָטִים, הָיָה אָהֳלִיאָב מְשֻׁבָּט דָּן שֶׁהָיָה הַשֵּׁבֶט הַמְעֻט וְהָאַחֲרוֹן. וְאַף בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן הוּקַם בִּידֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה, יַחַד עִם חִירָם מִצֹּר שֶׁהָיָה מִשֵּׁבֶט דָּן. לְהוֹדִיעֵנוּ, כִּי אֵין מְיַחְסִים לְפְנֵי הַקָּבָּ"ה וְכֻלָּם שָׁוִים לְפָנָיו. (צְרוֹר הַמֹּר)

❖

וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכֹהֵן לִי (מ, יג)

לַמָּדָן אֶחָד מִמִּשְׁפָּחָה פְּחוּתָה, הִגִּיעַ לְרַבִּי מֵאִיר מִדִּז"קוֹב בַּעַל 'אִמְרֵי נֹעַם', כְּדֵי לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ סְמִיכָה לְהוֹרָאָה. הָרַבִּי בָּחַן אוֹתוֹ הָדֵק הֵיטֵב, וְטִיֵּל עִמּוֹ יָמִים אֲרֻכִּים בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ וְהַפּוֹסְקִים, עַד שֶׁעָיְפָה נַפְשׁוֹ שֶׁל הַלַּמְדָן מֵרֹב הִבְּחִינוֹת. "יִסְלַח לִי הָרַבִּי עַל חִצְּפָתִי", פָּנָה אֵלָיו הַלַּמְדָן, "אֲבָל מַדּוּעַ הוּא כֹּה מְצָרְנִי בְּכוּר הַמִּבְחָן? וְהַלֹּא אִם הָיָה מַגִּיעַ אֲלֵיכֶם אַבְרֶךְ בְּנָם־שֶׁל־קְדוֹשִׁים, נֶכֶד לַצַּדִּיקִים וְאַדְמוֹ"רִים, וְהָיָה מְבַקֵּשׁ סְמִיכָה לְרַבָּנוּת, בְּוַדַּאי לֹא הָיֵיתֶם בּוֹחֲנִים וּמְעַנִּים אוֹתוֹ כְּמוֹנִי, וּמַדּוּעַ קְמוֹ דְּמוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי"?! הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי מֵאִיר"ל בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "הֲרֵי יְדוּעִים לְךָ בְּוַדַּאי דִּבְרֵי הַגְּמָרָא בִּכְתֻבּוֹת 'אֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן', כְּלוֹמַר הָעֵד עַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁבֶת וְלָדוּן בַּדִּין. אֲבָל דִּין זֶה נֶאֱמַר רַק 'מִדְּאוֹרַיְתָא' - בְּדִינִים מִן־הַתּוֹרָה, אֲבָל בְּדִינֵי רַבָּנָן יָכוֹל הָעֵד לִהְיוֹת דַּיָּן. וַהֲרֵי לְתֵבַת 'עֵד' יֵשׁ מַשְׁמָעוּת נוֹסֶפֶת שֶׁל פִּסַּת יַד, סְמַרְטוּט הַמְשַׁמֵּשׁ לְבִדִּיקָה, כְּמוֹ בִּישַׁעְיָה 'וּכְבֶגֶד עָדִים כָּל־צִדְקֹתֵינוּ'. וְכָךְ אִפּוֹא גְּרָשׁ הַדָּבָר: 'מִדְּאוֹרַיְתָא' - כַּאֲשֶׁר אָדָם בָּא מִכֹּחַ הַתּוֹרָה בְּלִבַּד, אָזַי 'אֵין עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּן' - לֹא יָכוֹל 'סְמַרְטוּט' פָּחוּת לְהִתְעַלּוֹת וְלִהְיוֹת דַּיָּן וּמוֹרֶה הוֹרָאָה. אֲבָל 'מִדְּרַבָּנָן' - מִי שֶׁבָּא מִכֹּחַ 'דְּרַבָּנָן', מִפְּאַת זֶה שֶׁהוּא נֶכֶד שֶׁל אֵיזֶה רַבִּי אוֹ צַדִּיק, אָז אֲפִלּוּ 'עֵד' - גַּם אָדָם פָּחוּת כְּסִמַרְטוּט 'נַעֲשֶׂה דַּיָּן"...

❖

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְגוֹ' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה (מ, טז־לב)

רַבִּי אֶלְחָנָן וַסֶרְמַן הִגִּיעַ לְבַקֵּר אֶת הַמַּשְׁגִּיחַ בִּישִׁיבָתוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל יַעֲקֹב לִיוּבִּיצְ'נְסְקִי, שֶׁנָּפַל לְמִשְׁכָּב וְהָיָה בְּמַצָּב מְסֻכָּן. בִּשְׁהוּתוֹ בְּבֵית הַתְּאוֹנָנָה הָרְבָּנִית בְּפָנָיו עַל־כָּךְ שֶׁהַמַּשְׁגִּיחַ מְסָרֵב לְהָנִיחַ לְבַחוּרֵי הַיְשִׁיבָה לְשַׁמְּשׁוֹ. פָּנָה אֵלָיו רַבִּי אֶלְחָנָן וְאָמַר: "בִּשְׁבִיל עַצְמְךָ אַתָּה יָכוֹל לְסָרֵב שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּ אוֹתְךָ, אֲבָל בִּשְׁבִיל הַמַּשְׁגִּיחַ שֶׁל הַיְשִׁיבָה עָלֶיךָ לְהַסְכִּים לְשִׁמּוּשָׁם שֶׁל הַתַּלְמִידִים, כְּדֵי שֶׁהַמַּשְׁגִּיחַ יִבְרִיא וְיוּכַל לְהַתְפַּקֵּד בְּרָאוּי. וְאַף הַמַּשְׁגִּיחַ עַצְמוֹ צָרִיךְ לִרְצוֹת שֶׁהַמַּשְׁגִּיחַ יִהְיֶה בְּרִיא, שֶׁכֵּן הַיְשִׁיבָה זְקוּקָה לְמַשְׁגִּיחַ"... וְהוֹסִיף וְאָמַר כִּי כָּךְ הָיָה חַי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. "בְּפָרָשַׁת פְּקוּדֵי נֶאֱמַר 'זֵעֵשׂ מֹשֶׁה' וּלְאַחֵר מִכֵּן נֶאֱמַר פְּעָמִים מִסְפָּר 'כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה' וְלֹא נֶאֱמַר 'כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אוֹתוֹ', כִּי מֹשֶׁה חַי בְּהִרְגָּשָׁה פְּנִימִית, כְּאִלּוּ יֵשׁ יְהוּדִי זוּלְתוֹ בְּשֵׁם 'מֹשֶׁה' וְהַקָּבָּ"ה מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיא לַפֹּעַל אֶת שְׁלִיחוּתָיו, וְאִלּוּ הוּא עַצְמוֹ עָמַד מִן הַצַּד כְּאִלּוּ אֵין הַדָּבָר נוֹגֵעַ אֵלָיו". עַל רִעְיוֹן זֶה חָזַר רַבִּי אֶלְחָנָן פְּעָמִים רַבּוֹת, וְהָיָה מוֹסִיף וְאוֹמֵר: "בְּיָמֵינוּ, כַּאֲשֶׁר אָדָם מְדַבֵּר עַל עַצְמוֹ, כֻּלָּם מְשַׁכְנְעִים שֶׁדִּבּוּרָיו נוֹבְעִים מִתּוֹךְ אֲנוֹכִיּוּת וְחֲשִׁיבָה עַל עַצְמוֹ. אֲבָל בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיָה לְהֵפֶךְ, וְכַאֲשֶׁר אָדָם הָיָה מְדַבֵּר עַל עַצְמוֹ, לֹא הָיָה אִישׁ מַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁהוּא מִתְכַּוֵּן לְעַצְמוֹ, אֶלָּא כְּדֶרֶךְ שֶׁדִּבֵּר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַל עַצְמוֹ בְּגוּף שְׁלִישִׁי"...

❖

וַיָּקֶם אֶת־הֶחָצֵר סָבִיב לַמִּשְׁכָּן (מ, לג)

אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַנְּדִיבִים בְּטוֹרוֹנְטוֹ, רַבִּי הֶרְשֶׁל רוּבִּינְשְׁטֵין, הִתְאָרַח שַׁבָּת אַחַת בְּלֵיקְוּוּד. בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית בֹּקֶר בִּישִׁיבָתוֹ הַנּוֹדַעַת שֶׁל רַבִּי אַהֲרֹן קוֹטְלֶר בְּעִיר, וְהִתְרַשֵּׁם עֲמֻקּוֹת מֵהָאֲוִירָה הָעֲלָאִית בְּעֵת יְשִׁיבַת רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה בְּצִנְעָה עִם תַּלְמִידָיו. מֵרֹב הִתְפַּעֲלוּתוֹ הוֹדִיעַ עַל־אָתָר, כִּי הוּא תּוֹרֵם עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף דּוֹלָר לְצֹרֶךְ הִשְׁלָמַת עֶזְרַת הַנָּשִׁים שֶׁבַּבִּנְיָן. רַבִּי אַהֲרֹן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה קִבֵּל בְּשִׂמְחָה אֶת הַתְּרוּמָה הַנִּכְבֶּדָה, וְאָמַר לַנָּדִיב הַנִּכְבָּד: "ר' הֶרְשֶׁל, קִדַּשְׁתָּם שֵׁם שָׁמַיִם! אַךְ אִם מִבְּקוּר אֶחָד בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית הִגַּעְתָּם לִתְרוּמָה כָּזוֹ, בְּטוּחֵנִי שֶׁאִלּוּ הָיִיתָ שׁוֹבֵת בַּיְשִׁיבָה שַׁבָּת שְׁלֵמָה, בְּוַדַּאי הָיִיתָ מֵרִים תְּרוּמָה לַהֲקָמַת בִּנְיַן הַיְשִׁיבָה כֻּלּוֹ"...

❖

וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן (מ, לה)

סִפֵּר פְּרוֹפֶסוֹר נוֹדְע, שֶׁנּוֹלַד לְמִשְׁפָּחָה הַנְּגָרִית מְחֻסִידֵי הַמַּהֲרִי"ד מִבֶּלְז, אַךְ הִתְרַחֵק בַּהֲמְשֵׁךְ מֵהַחִנּוּךְ הַתּוֹרָנִי שֶׁקִּבֵּל, כִּי בִּצְעִירוּתוֹ נָסַע פַּעַם בְּרַכֶּבֶת עִם מִשְׁפַּחַת הָרַבִּי מִבֶּלְז, וְהֵעֵז לְהַבִּיעַ אֶת דַּעְתּוֹ כִּי אִלְמָלֵא כָּל הַתַּקָּנוֹת וְהַסְּיָגִים שֶׁהֶעֱמִידוּ הַחֲכָמִים סְבִיב הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, לֹא הָיוּ הַצַּעֲירִים מִתְרַחֲקִים מִדֶּרֶךְ ה'. נֶעֱנָתָה הָרַבָּנִית מִבֶּלְז וְהֵשִׁיבָה לוֹ תְּשׁוּבָה נִצַּחַת: "אַתָּה, כְּאִישׁ מַשְׂכִּיל וּבַעַל אֲפָקִים, בְּוַדַּאי מַעֲיָן בְּמַפּוֹת שֶׁל אַרְצוֹת הָעוֹלָם. מִן הַסְּתָם רָאִיתָ כִּי בְּמַפַּת דַּרוֹם־הָאָרֶץ מְסֻמָּנוֹת נְקֻדּוֹת זְעִירוֹת, וּבְסָמוּךְ לָהֶן מוֹפִיעוֹת אוֹתִיּוֹת קְטַנּוֹת כְּגוֹן לְמֶ"ד הַמְסֻמֶּלֶת אֶת לוֹנְדוֹן, פֵּ"א הַמְסֻמֶּלֶת אֶת הָעִיר פְּרִיז, וְכָךְ הָלְאָה. מִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בִּקְרִיאַת מַפָּה כְּזוֹ, תָּמֵהַּ וְשׁוֹאֵל: וְכִי לוֹנְדוֹן וּפְרִיס הֵן נְקֻדּוֹת כֹּה זְעִירוֹת? אַךְ כָּל בַּר־דַּעַת מֵבִין, כִּי הַנְּקֻדָּה הַקְּטַנָּה מְסֻמֶּלֶת בֶּרֶךְ גָּדוֹל. וּמִי שֶׁמְּבַקֵּשׁ לְהַעֲמִיק בְּפֵרוּשׁ הָאוֹתִיּוֹת וְהַנְּקֻדּוֹת, עָלָיו לְהַעֲמִיק בְּסִפְרִים וּבִכְתָבִים עִבְרֵי־כֶרֶס, וּמִשָּׁם יִלְמַד כַּמָּה שִׁכּוּנוֹת וּרְבָעִים שׁוֹכְנִים בְּלוֹנְדוֹן וּבְפְרִיז, וּבְכָל אֵזוֹר כַּמָּה וְכַמָּה רְחוֹבוֹת, אֲשֶׁר בְּכָל אֶחָד מֵהֶם בִּנְיָנִים וּבָתִּים, מוֹסָדוֹת וּמִפְעָלִים לָרֹב. וְכָךְ הִיא גַּם תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. הַכְּסִיל רוֹאֶה נְקֻדּוֹת זְעִירוֹת וְלֹא יוֹתֵר, גְּדֵרוֹת וּסְיָגִים מִסָּבִיב. אֲבָל מִי שֶׁעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵבִין, שֶׁמֵּאַחֲוֹרֵי כָּל נְקֻדָּה יֵשׁ תֹּכֶן פְּנִימִי, וְאָז יְבַקֵּשׁ לַעֲמֹד עַל מִשְׁמָעוּתָן יְקָרוֹת. בְּסִפְרֵי הַחֲכָמִים לְדוֹרוֹתֵיהֶם וְיָבִין הַכֹּל אֶל נָכוֹן". וְכֵיוָן אוֹתוֹ פְּרוֹפֶסוֹר: "אַף אֲנִי, כְּפִי שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־חֲנַנְיָה 'מֵעוֹלָם לֹא נִצַּחְתִּי אָדָם אֶלָּא אִשָּׁה אַחַת' כַּמּוּבָא בְּמַסֶּכֶת עֵרוּבִין, נִצַּחְתִּי בִּידֵי הָרַבָּנִית מִבֶּלְז"...

פְּנִינִים

אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת (לח, כא) - הָעֵדֻת בְּגִימַטְרִיָּא תע"ט, כְּמִנְיַן הַשָּׁנִים שֶׁעָמַד הַמִּשְׁכָּן עַל־תִּלּוֹ, מֵאָז הוּקַם הַמִּשְׁכָּן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לִיצִיאַת מִמִּצְרַיִם בִּשְׁנַת ג' תמ"ט, וְעַד לְבִנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁנַת ב' תתקמ"ח בִּימֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, מִתּוֹכָן ל"ט שָׁנָה בַּמִּדְבָּר, וְעוֹד ת"מ שָׁנָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. (הָרִאשׁוֹנִים)

❖

הַמִּשְׁכָּן עָמַד תע"ט שָׁנָה, בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן עָמַד ת"י שָׁנָה, וְהַשֵּׁנִי ת"כ שָׁנָה, וּבְיַחַד עִמְּדוּ אֶלֶף וְש"ט שָׁנִים, שֶׁהֵן גִּימַטְרִיָּא 'תּוֹרָה', עֲנוּדָה, גְּמִילוּת־חֲסָדִים, שֶׁכֵּן בְּאוֹתָן שָׁנִים שֶׁהָיוּ הַמִּשְׁכָּן וּבָתֵּי־הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ שְׁלֹשָׁה עַמּוּדֵי הָעוֹלָם כְּהִלְכָתָם. (פְּרֵס חֶמֶד)

❖

בְּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן הַכְּנִיס בְּצַלְאֵל אֶת שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁכֵּן יוֹדֵעַ הָיָה בְּצַלְאֵל בְּצִרּוּף אוֹתִיּוֹת כְּפִי שֶׁאָמְרוּ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת. וּכְמוֹ שֶׁמַּעֲשֵׂה נִרְמְזוּ שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ, כָּךְ הָיָה בַּהֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן. וְזֶה רָמוּז בְּרָאשֵׁי הַתֵּבוֹת 'אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן' שֶׁהֵם בְּגִימַטְרִיָּא פ"ו כְּמִנְיַן אֶלֹקי"ם, וְסוֹפֵי הַתֵּבוֹת בְּגִימַטְרִיָּא ס"ה כְּמִנְיַן שֵׁם אֲדֹני"ת. וְרָאשֵׁי הַתֵּבוֹת 'מִשְׁכַּן הָעֵדֻת' מְרַמְּזִים לְשֵׁם מ"ה שֶׁהוּא שֵׁם הַוָּי"ה בְּמִלּוּי בֵּנוֹנִי, וְסוֹפֵי הַתֵּבוֹת בְּגִימַטְרִיָּא ת"נ שֶׁהוּא עֶשֶׂר פְּעָמִים שֵׁם מ"ה, וְנִתְכַּוֵּן לְיַחֵד הַכֹּל עַל־יְדֵי שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּהֶם נִבְרְאוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב "אֲשֶׁר פֻּקַּד עַל־פִּי מֹשֶׁה", כְּלוֹמַר שֶׁהוּא הִתְכַּוֵּן בְּכָל אֵלֶּה. (אוֹהֲב יִשְׂרָאֵל)

❖

בַּמִּשְׁכָּן הָיוּ מ"ח קְרָשִׁים, וְכָל קֶרֶשׁ הָיָה בְּאֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת, מ"ח כְּפוּל עֶשֶׂר עוֹלֶה אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים, וּבְכָךְ תִּקֵּן הַמִּשְׁכָּן אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים מַחֲנוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא. וְלָכֵן נִקְרָא מִשְׁכַּן 'הָעֵדֻת', שֶׁעוֹלֶה אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים עִם הַכּוֹלֵל. (מְגִלָּה עֲמוּקוֹת)

❖

'פְּקוּדֵי' מִלְּשׁוֹן גְּאֻלָּה, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר "פָּקוֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם" בִּגְאֻלַּת מִצְרַיִם. וְעַל־פִּי מִי תִּהְיֶה הַפְּקִידָה? עַל־פִּי מֹשֶׁה, הוּא הַגּוֹאֵל הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן. (תּוֹרַת פִּינְחָס)

❖

וְאֵת־הָאֵלֶּף וּשְׁבַע מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וָיוֹם לָעֲמוּדִים (לח, כח) - מוּבָא בַּמִּדְרָשׁ שֶׁתְּחִלָּה שָׁכַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה וָיוֹם לָעֲמוּדִים, וְהָיָה עוֹמֵד וְתָמֵהַּ מָה עָשָׂה עִם הַזָּהָב שֶׁתְּרוּמוּ יִשְׂרָאֵל, וְחָשַׁשׁ שֶׁיֹּאמְרוּ שֶׁנִּטְּלָם לְעַצְמוֹ, עַד שֶׁהֵאִיר הַקָּבָּ"ה עֵינָיו וְרָאָה אוֹתָם עֲשׂוּיִים וָיוֹם לָעֲמוּדִים. הִסְמִיךְ לָזֶה הָאֹמְרִי אֱמֶת' אֶת הַמִּסְפָּר עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁבִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נִטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּדְרֵגוֹת עַד שֶׁשָּׁכַח הַכֹּל, וְהֵחֵל לִקְרֹא אֶת אוֹתִיּוֹת אֶלֶ"ף בֵּי"ת, עַד שֶׁשָּׁב לְמַדְרֵגוֹתָיו. וְכָךְ הָיָה עִם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהֵאִיר הַקָּבָּ"ה אֶת עֵינָיו בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְהֶחְשְׁבּוֹן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת מָאֶלֶ"ף וְעַד תִּי"ו, עִם אוֹתִיּוֹת מַנְצְפַּ"ךְ עוֹלוֹת אֶלֶף שְׁבַע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְחָמֵשׁ.

❖

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ (מ, טז) - מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם רְצוֹן הַבּוֹרֵא, בְּכָל יוֹם, וּבְכָל עֵת, וּבְכָל שָׁעָה. וְלָכֵן נֶאֱמַר כָּאן 'זֵעֵשׂ מֹשֶׁה', וַיַּעַשׂ נוֹטְרִיקוֹן י'וֹם, ע'ת, שָׁ'עָה. (נְעִימוֹת בְּרִיחַ)

❖

וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן (מ, יז) - בַּעֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן הֵחֵלּוּ מִמָּחֳרַת יוֹם־הַכִּפּוּרִים עַד כ"ה בְּכִסְלֵו, וְזֶהוּ עַל י"ח יוֹם, שֶׁכֵּן מִרְחֶשְׁוָן הָיְתָה מְלֵאָה. וְכָתַב הַחֵתֵ"ם סוֹפֵר, שֶׁיֵּשׁ לְהוֹצִיא מֵהֶם עֶשֶׂר שַׁבָּתוֹת, וְאָז נוֹתְרוּ ס"ה יָמִים שֶׁהֵם בְּגִימַטְרִיָּא הֵיכָל וְגַם הַשֵּׁם אֲדֹני"ת, וְכֵיוָן שֶׁרָצָה הַקָּבָּ"ה לִזְכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל הוֹסִיף לָהֶם לְהַמְתִּין עוֹד פ"ז יָמִים מִיּוֹם כ"ה בְּכִסְלֵו וְעַד כ"ג בַּאֲדָר, שֶׁבּוֹ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן וְתַחְלָה בְּרִאשׁוֹן לִשְׁבָעַת יְמֵי הַמִּלּוּאִים, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "מִיְּסֻדִים עַל־אַדְנֵי־כֶסֶף", שֶׁהַמִּשְׁכָּן מְיֻסָּד עַל הַשֵּׁם אֲדֹני"ת שֶׁהֵם ס"ה הַיָּמִים שֶׁל הֲכָנַת הַמִּשְׁכָּן, וְעוֹד פ"ז יָמִים עַד לַהֲקָמָתוֹ בְּפֹעַל. (חֶסֶד לְאַבְרָהָם)

לזכות ידידינו היקרים שיחיו תומכי הגיליון חבורדים
המוקירים טובה ומעריכים את הגיליון וההשקעה שבו
ונדבו את נדבת לבם ומקבלים שכר כנגד כולם

לזכות ידידנו הנדיב היקר הרב **רנב בן מרים** שיחי'
שיזכה לישועה גדולה ורוב הצלחה בכל אשר יפנה

להנצחה ולקיחת שותפות ב"שבת טיש"
פנו אל המערכת: 5806777@GMAIL.COM

עִם־נָבָר תִּתְבָּרָר וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל

בָּעִיר בְּרִדְיוֹב שֶׁבִּסְלוֹבַקְיָה, הִתְגּוֹרֵר יְהוּדִי נִכְבָּד וּנְשׂוּא־פָּנִים, הַמְיֻחָס לְצַדִּיקֵי בֵּית רִימִינוֹב, נָגִיד וְשׁוֹעֵ, אֲשֶׁר זָכָה לִשְׁנֵי שֻׁלְחָנוֹת, וְתוֹרָה וּגְדֻלָּה הִתְאַחֲדוּ עַל שֻׁלְחָנוֹ. יָדוֹ הָיְתָה פְּתוּחָה לְכָל פּוֹנֶה, וּפִזֵּר אֶת מָמוֹנוֹ לִצְדָקָה בְּיָד נְדִיבָה, וְכֵן הָיָה מַעֲנִיק הַלְוָאוֹת בִּסְכוּמִים הַגּוּנִים לְתִקְּוּפוֹת אֲרֻכּוֹת, בְּלֵב וָנֶפֶשׁ חֲפֵצָה. פַּעַם הִגִּיעַ אֵלָיו אֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר, וּבִקֵּשׁ לְקַבֵּל הַלְוָאָה בִּסְכוּם נִכְבָּד שֶׁל חֲמֵשׁ מֵאוֹת 'כְּתָרִים' אוֹסְטְרִיִּים, לְתִקְּוּפָה מְמֻשֶּׁכֶת. כְּדֵי לְבַטֵּחַ אֶת הַהֶחְזֵר, הִנִּיחַ הָאִישׁ צְרוֹר תַּכְשִׁיטִים עֲשׂוּיִים זָהָב וּמְשֻׁבָּצִים בְּפַנִּינִים וְאַבְנֵי־חֵן, שֶׁהֶעֱנִיקוּ רֹשֶׁם רַב כְּאוֹצָר יְקַר־עֵרֶךְ. הַנָּגִיד הִתְלַבֵּט תְּחִלָּה אִם לְהַעֲנִיק לוֹ אֶת הַהַלְוָאָה, שֶׁכֵּן הִכִּיר אֶת מְבַקֵּשׁ הַהַלְוָאָה כְּאֶחָד שֶׁאֵינוֹ בַּעַל־מָמוֹן, אַךְ הַלָּה הִצְלִיחַ לְשַׁכְנְעוֹ כִּי אֵין כָּל חֵשֶׁשׁ לְהַעֲנִיק לוֹ אֶת הַהַלְוָאָה הַמְבֻקֶּשֶׁת, שֶׁכֵּן הוּא מַפְקִיד בְּיָדָיו כְּמִשְׁכּוֹן אוֹצָר כֹּה יָקָר, שֶׁשָּׁוֶה עֲשֶׂרֶת מוֹנִים מֵאֲשֶׁר הַסְּכוּם הַמְבֻקָּשׁ.

עָבְרָה תְּקוּפָה, וְהִגִּיעַ עֵת הַפֵּרָעוֹן. אוּלָם לְשָׁוְא הִמְתִּין הַמַּלְוֶה לְבוֹאוֹ שֶׁל הַלּוֶוה עִם סְכוּם הַהֶחְזֵר בְּיָדוֹ. בְּתִחְלָּה עוֹד נִחֵם הַמַּלְוֶה אֶת עַצְמוֹ כִּי הַלָּה מִתְעַכֵּב מִסִּבָּה כָּלְשֶׁהִי, וּבְוַדַּאי יַגִּיעַ בְּהֶקְדֵּם לְהָשִׁיב אֶת חוֹבוֹ, אַךְ כְּשֶׁרָאָה שֶׁהַיָּמִים עוֹבְרִים וְהַלָּה מִתְעַלֵּם מֵהַהַלְוָאָה, הֵחֵל לִדְאֹג לְכַסְפּוֹ. וְאִם בַּתְּחִלָּה הִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁאֵין לוֹ מַה לִּדְאֹג, שֶׁהֲרֵי בְּיָדוֹ מֻפְקָדִים תַּכְשִׁיטִים הַשָּׁוִים הוֹן רַב, וּבְיָדוֹ לִמְוֹכְרָם וּלְכַלֵּךְ אֶת הַחוֹב בִּמְלוֹאוֹ, גִּלָּה עַד מְהֵרָה כִּי הוּא נָפֹל בְּפַח־יוֹקְשִׁים שֶׁל רַמַּאי וְעַרְמוּמִי. בְּדִיקָה מְהִירָה שֶׁעָרַךְ מִמְחֵה לְזָהָב וְיַהֲלוֹמִים, אֵלָיו הֵבִיא הַמַּלְוֶה אֶת הָ'אוֹצָר' הַמֻּפְקָד בְּיָדוֹ, גִּלָּה, כִּי הֵם שָׁוִים בִּכְקֻלַּפַת הַשּׁוּם, לֹא זָהָב וְלֹא יַהֲלוֹמִים, הַכֹּל מֻזָּיָף וַחֲסַר־עֵרֶךְ. נָקֹל לְשַׁעֵר אֶת הַרְגָּשָׁתוֹ שֶׁל הַמַּלְוֶה, שֶׁחֹשֶׁךְ מְרֻמָּה וְנִגְזָל, וְהֵבִין כִּי הַבַּרְנָשׁ הָעָרְמוּמִי הִצְלִיחַ לְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ שׁוֹלֵל וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּמִרְמָה סְכוּם עָתֵק שֶׁל חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים.

לְנָגִיד זֶה הָיָה יָדִיד טוֹב בְּשֵׁם רַבִּי דֹּב בֶּרִישׁ רִיגְמַן. יְהוּדִי נַעֲלֶה וְנִכְבָּד, בַּר־אוֹרִין וּבַר־אֲבָהָן, נֶכְדּוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל אַהֲרֹן רוּבִּין מִקְרוֹטְשִׁין בַּעַל "בֵּית אַהֲרֹן" עַל הִלְכוֹת גִּטִּין, וַחֲתָנוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים מֵאִיר יְחִיאֵל שִׁפִּירָא מֵרֶדִיחוֹב מְצֻאֶצָּאֵי 'הַשָּׁרָף' מִמּוֹגִלְנִיצָא וְ'הַשַּׂר שְׁלוֹם' מִבֶּלְז, וּבְנוֹ הָיָה הָאַדְמוֹ"ר מִנַּאַרְאל בְּאֶרֶץ־הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּסְתַּלֵּק לִפְנֵי כְּעֶשְׂרִים שָׁנָה. ר' בֶּרִישׁ נוֹדַע כְּאִישׁ פִּקֵּחַ, חָכָם מְחֻכָּם, וְרַבִּים הָיוּ נֶהֱנִים מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה. בְּעֵינוֹ הַחַדָּה הִבְחִין בַּמּוּעָקָה הָרוֹבֶצֶת עַל לִבּוֹ שֶׁל יְדִידוֹ הַטּוֹב, הַנָּגִיד הַנּוֹדָע, וְהוּא בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהָשִׂיחַ בְּפָנָיו אֶת דַּאֲגָתוֹ, "דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה". הַנָּגִיד לֹא הִסְתִּיר מִמֶּנּוּ דָּבָר, גִּלֹּל אֶת סִפּוּרוֹ מִתְּחִלָּה וְעַד־סוֹף, וּבִכָּה אֶת הַתְּרִמִּית אֲלֵיהָ נָפַל בְּהֶכְפֵּסֶד כֹּה גָּדוֹל. ר' בֶּרִישׁ הִרְהֵר דַּקּוֹת מִסְפָּר בְּעֹנֶן, וְהֵנֵּה אוֹרוּ עֵינָיו, וּבִלְחִישָׁה פָּרַס בִּפְנֵי יְדִידוֹ אֶת תָּכְנִיתוֹ הַמַּזְהִירָה. הַלָּה הֶאֱזִין בְּרֹב־קֶשֶׁב, וּמֵרֶגַע לְרֶגַע הָלַךְ חִיּוּכוֹ וְהִתְרַחֵב, וְהַתִּקְוָה שָׁבָה אֶל לִבּוֹ.

עָבְרוּ יָמִים סְפוּרִים, וּבְעִיר נְפוֹצָה הִשְׁמוּעָה כִּי בְּבֵיתוֹ שֶׁל הַנָּגִיד הַנּוֹדָע, אִישׁ הֶחֶסֶד שֶׁעוֹמֵד לִימִינָם שֶׁל הֲמוֹנֵי בְּנֵי הָעִיר, אַרְעָה גְּנֵבָה גְּדוֹלָה. בְּמַהֲלָכָהּ נֶעְלַם מִבֵּיתוֹ צְרוֹר תַּכְשִׁיטִים יְקָרִים בְּיוֹתֵר, הַמְשֻׁבָּצִים בַּאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגְּלִיּוֹת, וְהֵם מְעֻרָכִים בְּשׁוֹי שֶׁל אַלְפַּיִם עַד שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כְּתָרִים! אַנְשֵׁי הָעִיר נִדְהֲמוּ לְשֵׁמַע הַבְּשׂוֹרָה, וְכֻלָּם תָּלוּ בְּכָךְ אֶת סֵבַת הַדִּכָּאוֹן וְהָעֶצֶב הַנְּסוּכִים בַּתְּקוּפָה הָאַחֲרוֹנָה עַל פָּנָיו שֶׁל הַנָּגִיד הַמְכֻבָּד. הַשְּׁמוּעָה סִפְּרָה עוֹד, כִּי אוֹצַר הַתַּכְשִׁיטִים הֻפְקַד בְּיָדָיו שֶׁל הַנָּגִיד כְּמִשְׁכּוֹן עַל הַלְוָאָה שֶׁנִּתְּנָה לְאֶחָד מִבְּנֵי הָעִיר, וְהָעָשִׁיר אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֶת נַפְשׁוֹ כֵּיצַד יַעֲלֶה בְּיָדוֹ לְהָשִׁיב אֶת הַתַּכְשִׁיטִים הַגְּנוּבִים, עַד שֶׁהוּא בּוֹשׁ לְהֵבִיט בְּפָנָיו שֶׁל אוֹתוֹ לוֶוה... מִזֶּבֶן מֵאֵלָיו, כִּי הַשְּׁמוּעָה לֹא פָּסְחָה גַּם עַל אָזְנָיו שֶׁל אוֹתוֹ לוֶוה רַמַּאי, שֶׁלֹּא הִתְבּוֹנֵן כְּלָל לְהָשִׁיב אֶת הַהַלְוָאָה, אַךְ הוּא נָפֹל עַתָּה בְּפַח הַמַּחְכָּם שֶׁהִטְמִן לוֹ. "הַנָּגִיד הַמַּלְוֶה בְּלָל לֹא מוֹדֵעַ לְכָךְ שֶׁהֵבֵאתִי לוֹ תַּכְשִׁיטִים מְזֻיָּפִים"! אָמַר לְעַצְמוֹ, "מַשְׁמַע הוּא בָּאֶמֶת מִשְׁכָּנָע שֶׁהָאוֹצָר שֶׁהֵבֵאתִי לוֹ שָׁוֶה הוֹן עָתֵק. וְאִם הוּא נִגְנַב מִבֵּיתוֹ, הֲרֵי הַקִּלְקֹל תָּלוּי בּוֹ, וַאֲנִי יָכוֹל אֲפוּא לִדְרֹשׁ מִמֶּנּוּ אֶת מְלֹא הַסְּכוּם הַדְּמִיּוֹנִי שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כְּתָרִים"... וּמִיָּד הֵחֵל הָרַמַּאי בִּמְלַאכְתּוֹ לְהַשָּׂגַת סְכוּם הַהַלְוָאָה הַמְקוֹרִי, חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים. מִכַּר חֵלֶק מֵהַחֲפָצָיו, נָטַל הַלְוָאוֹת בְּרִבִּית מִכָּל מִי שֶׁרַק הִסְכִּים לְהַלְווֹת לוֹ, כְּדֵי לְהַגִּיעַ לַסְּכוּם הַמְבֻקָּשׁ, כְּשֶׁהוּא מִשְׁתַּעְשֵׁעַ בְּדִמְיוֹנוֹ כֵּיצַד הוּא מַגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הַמַּלְוֶה, דּוֹרֵשׁ אֶת הַפִּקָּדוֹן, וּכְשֶׁהַלָּה יְסַפֵּר לוֹ כִּי הַפִּקָּדוֹן נִגְנַב מִמֶּנּוּ, יִדְרֹשׁ אֶת מְלֹא הַסְּכוּם: שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כְּתָרִים...

בֵּינְתַּיִם, עוֹד בְּטֶרֶם עָלָה בְּיָדוֹ שֶׁל 'הַלּוֶוה' הָרַמַּאי לְהַשִּׂיג אֶת הַסְּכוּם בִּמְלוֹאוֹ, הוּא נִסָּה 'לְמַמֵּשׁ אֶת הַדֹּפֶק' אֲצֶל הַמַּלְוֶה, כְּדֵי לְוַדֵּא אֵכֶן שֶׁיֵּשׁ אֱמֶת בַּשְּׁמוּעָה, וְהוּא אֵכֶן עָתִיד לְקַבֵּל סְכוּם עָתֵק בְּלִי כָּל מַאֲמָץ. לְשֵׁם כָּךְ עָשָׂה עַצְמוֹ כְּאֶחָד שֶׁדָּבַר הַשְּׁמוּעָה לֹא הִגִּיעָה לְאָזְנָיו, וּבִתְמִימוּת מַעֲשֶׂה הִגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הַמַּלְוֶה וּ'בִשֵּׂרָה טוֹבָה' בְּפִיו: "בְּעִנְיַן הַהַלְוָאָה שֶׁלִּי, הֲרֵינִי לְהוֹדִיעֲךָ כִּי בְּעוֹד זְמַן קָצָר אָשִׁיב אֶת הַסְּכוּם כֻּלּוֹ, חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים". הַמַּלְוֶה שִׂחֵק אַף הוּא מִשְׂחָקוֹ, וּבְפָנִים חֲתוּמוֹת עֲלֵיהֶם רִחֵף צֵל שֶׁל 'דְּאָגָה', אָמַר בְּשָׂפָה רָפָה: "אַתָּה לֹא צָרִיךְ לְמַהֵר לְהַחֲזִיר אֶת הַחוֹב, תּוּכַל לְהַמְתִּין עוֹד זְמַן־מָה"... וּכְפִי תָּכְנִיתוֹ הַגְּאוֹנִית שֶׁל ר' בֶּרִישׁ הַפִּקֵּחַ, הִתְפָּרְשָׁה תְּשׁוּבָתוֹ הַמְּגֻמְגֶּמֶת שֶׁל הַמַּלְוֶה בְּעֵינָיו שֶׁל הָרַמַּאי, כִּי אֵכֶן יֵשׁ אֱמֶת בַּשְּׁמוּעָה, וּלְלֹא סָפֵק נִגְנְבוּ הַתַּכְשִׁיטִים מִבֵּיתוֹ עוֹד בְּטֶרֶם הִסְפִּיק לְגַלּוֹת כִּי הֵם מְזֻיָּפִים וְאֵינָם שָׁוִים פְּרוּטָה, וְעַתָּה יוּכַל לִדְרֹשׁ בְּעֶדֶם סְכוּם עָתֵק כְּפִצּוּי. הָרַמַּאי הִגְבִּיר אֶת קֶצֶב עֲבוֹדָתוֹ לְהַשָּׂגַת הַסְּכוּם כֻּלּוֹ, וְהִנֵּה הִגִּיעַ הַיּוֹם הַמְיֻחָל, וּבְיָדָיו הָיוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים, טָבִין וּתְקִילִין.

בְּצַעֲדֵי רְקוּד פּוֹסֵעַ הַבַּרְנָשׁ אֶל בֵּיתוֹ שֶׁל הַמַּלְוֶה, וְדוֹפֵק בַּדֶּלֶת מַעֲשֶׂה אַדִּינוּת. הַנָّגִיד פּוֹתֵחַ אֶת הַדֶּלֶת, וְכָל כֻּלּוֹ מְשֻׁדָּר מִסְכֵּנוּת וַחֲשֵׁשׁ מִפְּנֵי הַבָּאוֹת. הַמִּשְׂחָק שֶׁלּוֹ הָיָה מְשֻׁלָּם: "הוּא נָבוֹךְ בְּוַדַּאי מֵהָעֲבֵדָה שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְהָשִׁיב אֶת הַפִּקָּדוֹן שֶׁלִּי", אוֹמֵר הָרַמַּאי לְעַצְמוֹ, וּבְעֵינֵי רוּחוֹ הוּא כְּבָר רוֹאֶה בְּיָדוֹ אֶת הַסְּכוּם הַגָּדוֹל שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כְּתָרִים. בְּקוֹל בָּטוּחַ וְתַקִּיף וּבְטוֹן מְצַוֶּה, הוּא קוֹרֵא: "הִנֵּה תַּשְׁלוּם הַהַלְוָאָה שֶׁנָּטַלְתִּי, חֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּתָרִים בִּמְזֻמָּן. אֲנִי דּוֹרֵשׁ לְקַבֵּל תֵּכֶף וּמִיָּד אֶת הַמִּשְׁכּוֹן שֶׁהִפְקַדְתִּי בִּשְׁעַת הַהַלְוָאָה"! כְּשֶׁהוּא מַשְׁלִיךְ אֶת צְרוֹר הַכֶּסֶף עַל הַשֻּׁלְחָן. הוּא צִפָּה כְּמוֹבָן לִשְׁמֹעַ סִדְרַת הִתְנַצְּלֻיּוֹת וְהִצְטַדְּקֻיּוֹת מִפִּיו שֶׁל הַמַּלְוֶה, עַל כָּךְ שֶׁ'הַפִּקָּדוֹן נֶעְלַם מִשּׁוּם־מָה', וְעַל לְשׁוֹנוֹ בָּכָר הָיוּ סִדּוּרוֹת הַמִּלִּים אוֹתָן הוּא יָטִיחַ בְּפָנָיו בְּדִרִישָׁה לְקַבֵּל אֶת 'הַתְּמוּרָה הַמְּלֵאָה שֶׁל הַתַּכְשִׁיטִים' הַיְקָרִים 'בְּלִי לְוַתֵּר אֲפִלּוּ עַל פְּרוּטָה אַחַת'; אַךְ נִדְהַם לִרְאוֹת לְפֶתַע אֶת בַּעַל־הַבַּיִת מְחַיֵּךְ, זוֹקֵף אֶת קוֹמָתוֹ, וּבְטוֹן רָגוּעַ וְשָׁלֵו הוּא אוֹמֵר: "בְּבִקְּשָׁה, כְּבָר אָשִׁיב לְךָ אֶת הַפִּקָּדוֹן"... הוּא נָטַל כְּמוֹבָן מִיָּד אֶת צְרוֹר הַכֶּסֶף אוֹתוֹ הֵשִׁיב הָרַמַּאי, פָּנָה לְחַדְרוֹ הַפְּנִימִי, וְאַחֲרֵי רֶגַע חָזַר עִם... צְרוֹר הַתַּכְשִׁיטִים! "הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ", אָמַר בְּחִיּוּךְ רָחָב אֶל מוּל פָּנָיו הַמַּלְבִּינוֹת שֶׁל הָרַמַּאי, "הֵנֵּה פִּקְדוֹנְךָ בִּמְלוֹאוֹ, לֹא חָסֵר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה"...

מְאוֹרוֹת

רַבִּי שְׁלֹמֹה הַכֹּהֵן מֵרַדוֹמְסְק זצ"ל

לְיוֹם הַהִלּוּלָא, כ"ט בְּאֱדָר תרכ"ו

נוֹלַד לְמִשְׁפָּחַת כֹּהֲנִים מְיֻחָסֶת, וּמִיַּלְדוּתוֹ נִכַּר כְּעִלּוּי חָרִיף. הָיָה בָּקִי בְּסִפְרֵי הַרְבֵּי ר' יְהוֹנָתָן אֵיבֶּשִׁיץ, וּמִמֶּנּוּ לָמַד אֶת דֶּרֶךְ הַפִּלְפּוּל וְכָתַב חִדּוּשִׁים רַבִּים שֶׁרָבְּם נֶאֱבְדוּ. בְּהִיוֹתוֹ בֶּן שְׁלֹשִׁים הִתְמַנָּה לְרַב הָעִיר רָאדוֹמְסְק שֶׁבְּפּוֹלִין, וְעַל־שְׁמָהּ הִתְפָּרְסַם. רַבִּים בָּהֲרוּ אֵלָיו וְנוֹשְׁעוּ בְּבֵרוֹתָיו, וְהָיָה פּוֹעֵל יְשׁוּעוֹת וּמְטִיף מוּסָר בְּאֲמָרוֹת שְׁנוּנוֹת, אוֹ אֲפִלּוּ בְּאֶמְצָעוּת דְּבָרִים שֶׁנִּשְׁמְעוּ מִקַּלְּלָה וְהִתְבָּרְרוּ כְּבְרָכָה. נוֹדַע גַּם בְּכִשְׁרוֹן הַגְּזֵרָה, וְנִשְׁתַּמְּרוּ עַד הַיּוֹם הַלָּכָה מֵהַגְּזֵרוֹת שֶׁהִלְחִין. סִפְרוֹ "הִתְפָּאֶרֶת שְׁלֹמֹה" עַל הַתּוֹרָה וְהַמּוֹעֲדִים וְחֶשְׁבּוֹן כֶּסֶף יְסוֹד בַּחֲסִידוּת, וּבוֹ מְדַגִּישׁ אֶת הַחֲשִׁיבוּת לְהִתְנַבֵּר עַל רְצוֹנוֹת הַגּוּף כְּמַפְתֵּחַ לְהִתְעַלּוּת בַּתּוֹרָה וּבְכָל הַמִּדּוֹת.

לְעַצְמוֹ הָיָה מִסְתַּפֵּק בְּמֻעָט, אַף שֶׁהָיָה מַשְׁפִּיעַ עֲשִׁירוּת עַל הַבָּאִים אֵלָיו. פַּעַם יָשַׁב כְּבוֹרֵר בְּדִינֵי־תּוֹרָה בְּפֶשֶׁדְבּוֹרֵז, וּלְאַחַר שֶׁהִכְרִיעַ בַּדִּין בִּקְשׁוּ בַּעֲלֵי־הַדִּין לְשַׁלֵּם לוֹ כְּנַהוּגוֹ, אַךְ הוּא סֵרֵב, וְהָלְכוּ הַכְּנִיסוּ בַּחֲשָׁאי לְכִיס מְעִילוֹ אַרְנָק מְלֵא מָעוֹת, בְּלִי שֶׁהִרְגִּישׁ בָּכָךְ. הִהַגִּיעוּ לְבֵיתוֹ הִבְחִינָה הָרֶבֶנִית בַּכֶּסֶף, וְרָכְשָׁה מְנִעֻלִּים חֲדָשִׁים לְבִתָּם וְיַלְדָּה. הִבְחִין הָרַבִּי בְּנַעֲלֶיהָ הַחֲדָשׁוֹת וְהִתְפַּלֵּא מֵהֵיכָן הַמָּעוֹת, וְכַשֶּׁסִּפְּרָה הָרֶבֶנִית עַל הַכֶּסֶף שֶׁמָּצְאָה בְּכִיסוֹ, הֵבִין מֵהֵיכָן הִגִּיעוּ וְדַעְתּוֹ לֹא הָיְתָה נוֹחָה מִכָּךְ. וּבְצַוָּאוֹת אָמַר לָרֶבֶנִית: "גַּם בְּלִי נַעֲלַיִם חֲדָשׁוֹת הָיְתָה לָהּ בַּעַל תַּלְמִיד־חָכָם", וְאָכֵן נִתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו.

רָגִיל הָיָה לוֹמַר, שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרֵךְ שֶׁבְּיָדֵי רַבּוֹתֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים עֲדַיִן לֹא הָיוּ תַּפּוּחֵי־הָאֲדָמָה שֶׁנִּתְגַּלּוּ בְּאַמְרִיקָה, כִּי אִלּוּ הָיוּ אָז הָיוּ אוֹסְרִים אוֹתוֹ לְכָסֵּחַ מַחֲמַת גְּזֵרַת קְטָנִיּוֹת מִפְּנֵי שֶׁאֵפְשָׁר לְהָכִין מֵהֶם קֶמַח, וְלֹא הָיָה נוֹתֵר לְבָנֵי אַשְׁכְּנַז מַה לֶּאֱכֹל בְּפֶסַח...

פַּעַם רָאָה לַמְּדָן שֶׁנִּרְדַּם בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ בְּאֶמְצַע לִמּוּדוֹ. הֵעִירוּ הָרַבִּי וְאָמַר לוֹ: "מַה תָּשִׁיב לְקַשְׁיָת רַב־הַחוֹבֵל?" הַלָּה, שֶׁהָיָה בָּקִי בְּשַׁ"ס וּפוֹסְקִים תָּמֵהּ עַל הַדָּבָר, שֶׁכֵּן לֹא מָצָא בְּשַׁ"ס קַשְׁיָא שֶׁל רַב־הַחוֹבֵל (לְהָעִיר, שֶׁבַּתּוֹסְפוֹת בְּמְגִלָּה נִכְתַּב נֶגֶד "רַב־הַחוֹבֵל הַהוֹפֵךְ וּמְכַלְכֵּל"...), וְהָרַבִּי הִסְבִּיר לוֹ כִּי כַּוָּנָתוֹ לְקַשְׁיָת רַב־הַחוֹבֵל שֶׁהִקְשָׁה לָבָן־אִיָּה יוֹנָה בֶּן־אֲמִתַּי "מַה־לְּךָ נִרְדָּם? קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ". פַּעַם רָאָה לַמְּדָן אֶחָד שֶׁיָּשַׁב כָּל הַלַּיְלָה וְלָמַד בְּעִיּוּן שְׁלֹשָׁה דַּפִּים בְּשַׁ"ס עִם תּוֹסְפוֹת. הָרַבִּי הִכִּיר בְּאוֹתוֹ לַמְּדָן שֶׁהוּא אוֹהֵב כֶּסֶף, וְאָמַר לוֹ בְּלְשׁוֹן פְּרָשָׁתֵנוּ: "וַיֵּי הָעֲמוּדִים וְהַשּׁוּקִים הֶם כֶּסֶף"!?

יוֹסִיף דַּעַת

בזוהר פרשת פקודי מובא "כד אינון בני נשא אתמשכאן בההוא חיזו דאקרי מראה, כדין כולהו בגסותא דרוחא", כלומר כאשר בני אדם נמשכים אחר הסתכלות במראה, אז זה שרוויים כולם בגסות הרוח. ומכאן הזהיר רבי יהונתן איבשיץ ב"יערות דבש" שאסור לאדם להביט במראה רק לצורך כגון כשמסתפר או להעביר כתפי גופו, אבל אין להביט במראות לראות אם לבושיו מכוונים שכן "בכל דיוקן ודיוקן אית רוח השורה, ולכן המסתכל במראה ללא צורך הרוח מתלבש בדיוקנא ומזיק לו במותו וגורם רעה לעצמו", ויש להיזהר שלא לתלות בבית פרצוף וצלם בצורה בולטת, ואפילו צורה מצוירת בכותל יש להיזהר, כי בעטיים באים מזיקים ומשחיתים לבית, ו"אלמלי נתנה רשות שלו לעין לראות, היו חרדים ולא היו יודעים מה לעשות לרוב פחד". ומעניין לציין, כי רבי יהונתן איבשיץ מרבני וורשא, שנקרא על־שם הרבי ר' יהונתן הנודע, מציין את עבודתו של בעל "אבות עטרה לבנים" על 'מלך פולין ליום אחד' המפורסם רבי שאול וואהל, שבסוף ספרו זה עסק בעת "שיצאה פקודת הממשלה שכל אדם צריך לצלם עצמו למטרת הפאספארט", והעלה להיתר בהסכמת הגאון מרוגטשוב, והוא על־פי דברי רבי יהונתן איבשיץ שרק שלא לצורך אין להביט במראה.

מקור האיסור של הבטה במראה, הוא מהירושלמי בעבודה־זרה שהמסתפר מן הנכרי רואה במראה, כדי שיתראה כאדם חשוב ויתיירא הנוכרי להורגו, ורק לבית רבי התירו להביט במראה מפני שהיו קרובים למלכות, ומשמע שלאדם אחר הדבר אסור. והתוספות שם כתבו שהאיסור הוא משום לא ילבש גבר שמלת אשה', אבל להסתפר במראה שלא יחבוט בעצמו מותר, "ובוחן לבות הוא יודע" אם כוונתו אכן לצורך. התשב"ץ מציין שרבנו שמשון משאנץ היה מחמיר על־עצמו, וכשהיו צריך למשוח את עיניו לרפואה, היה מכסה פניו במטווח חוץ מן העיניים. אולם הרמ"א ב"דרכי משה" מביא להלכה בשם האחרונים, שאם מביט במראה כדי להסיר כתמים בפניו או נוצות בשערותיו, רשאי, מפני שאין כוונתו להתייפות רק שלא יתגנה בעיני הבריות. והר"ן אף כתב שבמקום שרגילים האנשים להביט במראה כמו הנשים, הדבר מותר, מפני שאין כאן משום 'לא ילבש', והרמ"א מביאו להלכה בשולחן־ערוך. אך אף שהקלו להלכה, החמירו היראים והחסידים על־פי דברי הזוהר הנזכרים וה"דברי חיים" מצאנז אף כתב ש"לראות במראה שהתפילין יהיו באמצע, הוא דברי בורות", אף שפוסקים רבים מצדדים בהיתר הדבר.

בעקבות דברי הזוהר הנזכרים יחד עם אזהרת המקובלים בעניין דיוקן האדם, החמירו רבים בדורות הקודמים שלא להצטלם, משום שהדבר מזיק לנפש ומביאה רוח רעה על האדם. והפוסקים בימינו דנו אם מותר לצלם אדם אחר שמתנגד לכך, שהרי אין כאן היזק הניכר ואדם אינו יכול לאסור על חברו דבר שאינו ברשותו. יש שביקשו להוכיח מדברי רש"י שמביא בשם ה"יפה תואר" על הפסוק "ויבא יוסף לעשות מלאכתו" ודרשו חז"ל שראה דמות דיוקנו של אביו וחזר בו מהחטא, ש"ראה בגליון שהיה תולה על המטה דמות דיוקנו של אביו", והכוונה שהיתה תלויה בבית פוטיפר תמונה של יעקב אבינו וכשיוסף הביט בה חזר בו מן החטא, והדבר נראה רחוק מאוד. ואכן בעיון במקור הדברים ב"יפה תואר" על המדרש רבה נראה, שכוונתו היתה שיוסף הביט במראה ולא בציור של תמונת אביו: "שמעתי אומרים שנסתכל יוסף במראה וראה צורתו ונזכר לצורת אביו, שאיקונין שלו דומה לו", וגם ה"גליון" שמזכיר רב ייב"י הכוונה למראה, כפי שמפרש רש"י בשעיה אם "והגיליונים" - "הן המראות, על־שם שמגלות צורות הפנים קרוין גליונים, או שמא מראות שלהם נגללות היו", וכן בתרגום שם "מחזיתתא", ואין אפוא ראיה מכאן להיתר ציור תמונת אדם, שכן יוסף הצדיק לא הביט בתמונת אביו, אבל נמצא כאן מקור להיתר הבטה במראה, שהרי יוסף הביט בה, וכשראה את עצמו דימה שהוא אביו שהיה דומה לו כאמור. וב"שמע שלמה" לרבי שלמה אלגאזי כתב, שפוטיפר צייר את דמותו של יוסף בחדר משכבו כדי שיהיה לו בן יפה כיוסף, וב"לב אריה" מבאר על־פי דבריו שזו כוונת חז"ל שיוסף ראה את דיוקנו של אביו, בכך שראה את צורת עצמו ונזכר באביו.

פִּקְחוּתוֹ שֶׁל הָרַב 'הַמְיַשֵּׁן'...

רַבִּי נַחוּם שְׁמָרְיָה שְׁשׁוֹנְקִין, הָיָה יְהוּדִי שֶׁל מִסְרוּת־נֶפֶשׁ בְּרוּסְיָה הַקוֹמוּנִיסְטִית, אֶחָד שֶׁלֹּא חַת מִפְּנֵי חֲמַת הַמֵּצִיץ, וְהִתְמַסֵּר לְהַפְצַת תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְהַרְבָּצַת תּוֹרָה לְתַלְמִידִים, כְּשֶׁהוּא מְשַׁמֵּר אֶת הַנַּחֲלָת הַלּוֹהֶטֶת שֶׁל יַהֲדוּת רוּסְיָה.

כַּיָּדוּעַ, עָבְרָה רוּסְיָה מַהְפֵּכָה שִׁלְטוֹנִית בְּשִׁלְהֵי מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הָרִאשׁוֹנָה בִּשְׁנַת תרע"ז, כַּאֲשֶׁר הַמַּפְלָגָה הַבּוֹלְשֶׁבִּיקִית הִצְלִיחָה לְהַפִּיל אֶת הַמֶּמְשָׁל הַזְּמַנִּי שֶׁהוּקַם לְאַחַר נְפִילָתוֹ שֶׁל הַצָּאר נִיקוֹלַאי הַשֵּׁנִי, וּמֵאָז הֵחֵל שִׁלְטוֹן קוֹמוּנִיסְטִי דִּיקְטָטוֹרִי בְּרוּסְיָה הַגְּדוֹלָה, שֶׁאֲחָדָה אֵלֶיהָ אֶת מְדִינוֹת הָאֵזוֹר תַּחַת הַכּוֹתֶרֶת 'בְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת', וְהִיא הִתְפָּרְקָה כַּזָּכוּר בִּשְׁנַת תשנ"א. הַשִּׁלְטוֹן הֶחָדָשׁ הִתְגַּלָּה כְּאַנְטִישֵׁמִי שׁוֹנֵא יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל שְׁנוֹתָיו רָדַף עַד חָרְמָה אֶת יְהוּדֵי רוּסְיָה, וְאָסַר עַל הַפְצַת תּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת. בְּאוֹתָם יָמִים קָשִׁים, עָמַד הָרַבִּי"צ מִלְיוּבַּאוִיטְשׁ בְּעֹז־רוּחַ כְּנֶגֶד הַשִּׁלְטוֹן הַסּוֹבְיֶטִי בְּמִלְחֶמָה שֶׁל מְעַטִּים מוּל רַבִּים, וְעוֹדֵד אֶת תַּלְמִידָיו לְהִתְמַסֵּר לְמַעַן שְׁמִירַת הַתּוֹרָה וַהֲפָצָתָהּ, גַּם בִּמְחִיר שֶׁל מִסְרוּת־נֶפֶשׁ מַמָּשׁ.

הָרַב שְׁשׁוֹנְקִין הָיָה אַחַד הַחֲסִידִים הַקְּרוֹבִים שֶׁל הָרַבִּי"צ מִלְיוּבַּאוִיטְשׁ, וְהוּא הֶעֱרִיכוֹ מְאֹד וְהֵטִיל עָלָיו תַּפְקִידִים צִבּוּרִיִּים שׁוֹנִים. בִּשְׁנַת תרפ"א, שָׁנִים סְפוּרוֹת בִּלְבַד לְאַחַר הַהִשְׁתַּלְּטוּת הַבּוֹלְשֶׁבִּיקִית בְּרוּסְיָה, כַּאֲשֶׁר הַיַּהֲדוּת בַּמְּדִינָה דֹּכְּאָה בְּיַד בַּרְזֶל, שְׁלָחוֹ הָרַבִּי אֶל הָעִיר בָּאטוּם שֶׁבְּגְרוּזִיָּה, כְּדֵי לְהִתְמַנּוֹת בָּהּ לְרַב. בְּזִכְרוֹנוֹתָיו מְסַפֵּר הָרַב שְׁשׁוֹנְקִין, כִּי עִם הַגִּיעוֹ לְגְרוּזִיָּה נִדְהַם לִרְאוֹת אֶת הַיַּהֲדוּת מְפֻכָּה בָּהּ בְּעֹז, בְּתֵּי־הַכְּנֶסֶת וְתַלְמוּד־הַתּוֹרָה פְּעִילִים וּמְשֻׁגְשָׁגִים, וְהוּא חָשׁ כְּאִלּוּ הוּא שָׁב לְאָחוֹר אֶל הַיָּמִים כְּתִקּוּנָם לִפְנֵי הַמִּלְחָמָה. הַשִּׁלְטוֹנוֹת הַסּוֹבְיֶטִים הֶעֱלִימוּ עַיִן מֵהַמִּתְרַחֵשׁ בְּרַחֲבֵי גְּרוּזִיָּה, בֵּין הַשְּׁאָר בִּזְכוּת עֲמִידָתָם בְּעֹז שֶׁל יְהוּדֵי הַמָּחוֹז כְּנֶגֶד הַגְּזֵרוֹת. הָיָה זֶה כִּשְׁנָתַיִם לְאַחַר סְגִירַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת הָרָאשִׁי בְּעִיר, וְאֶל עֲיָרָה גְּרוּזִינִית קְטַנָּה וּמְבֻדֶּדֶת בְּשֵׁם 'אָנֵע', שֶׁהַגִּישָׁה אֵלֶיהָ הָיְתָה קָשָׁה וּמְסֻכֶּנֶת בְּיוֹתֵר, שֶׁכֵּן מִשְּׁנֵי צִדֵּי הַדֶּרֶךְ הָיְתָה תְּהוֹם עֲמֻקָּה שֶׁהַטְּיָלָה אֵימָה עַל כָּל הַנּוֹסְעִים, הִגִּיעָה הַשְּׁמוּעָה עַל סְגִירַת בָּתֵּי־הַכְּנֶסֶת בַּמְּדִינָה, וְהִתְקַבֵּל צַו לִסְגִירַת בֵּית־הַכְּנֶסֶת הַמְּקוֹמִי. יְהוּדֵי הַמָּקוֹם הֶחֱלִיטוּ פֵּה אֶחָד, כִּי לֹא יִקּוּם וְלֹא יִהְיֶה, וּבֵית־הַכְּנֶסֶת לֹא יִסָּגֵר בְּשׁוּם אֹפֶן! בְּיוֹם הַמִּיעָד הִתְקַבְּצוּ כָּל תּוֹשְׁבֵי הָעֲיָרָה הַיְּהוּדִים בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת, וּכְשֶׁהִגִּיעוּ הַחַיָּלִים לִסְגֹּר אוֹתוֹ, הֵם עָמְדוּ כְּחוֹמָה בְּצוּרָה וּמָנְעוּ אֶת סְגִירָתוֹ. הַמְפַקֵּד הָרָאשִׁי הִזְעִיק מַחְלְקָה שְׁלֵמָה שֶׁל חַיָּלִים, וּלְאַחַר מַאֲבַק אֵיתָנִים עָלָה בִּידֵי הַקַּלְגָּסִים לִסְגֹּר אֶת הַמָּקוֹם, אַךְ יְהוּדֵי הָעֲיָרָה הֵרִימוּ קוֹל זְעָקָה, הִרְעִישׁוּ עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ וְהִגִּיעוּ עַד לְמוֹסְקְבָה הַבִּירָה. כְּשֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לְנִשִּׂיא רוּסְיָה דְּאָז, הוּא חָשַׁשׁ מִסְּעָרָה עוֹלָמִית וְהוֹרָה לִפְתֹּחַ אֶת כָּל בָּתֵּי־הַכְּנֶסֶת בְּגְרוּזִיָּה! וְזֹאת בִּזְכוּת הַמַּאֲבַק הַבִּלְתִּי מִתְפַּשֵּׁר שֶׁל אוֹתָם יְהוּדִים תְּמִימִים.

בֵּית־הַכְּנֶסֶת הַמֶּרְכָּזִי בְּבָאטוּם נִפְתַּח אֲפִלּוּ מֵחָדָשׁ, וְגַבַּאי בֵּית־הַכְּנֶסֶת הֻזְמְנוּ בִּידֵי שִׁלְטוֹנוֹת הָעִיר שֶׁלְּקַבֵּל בַּחֲזָרָה אֶת הַמַּפְתְּחוֹת שֶׁנִּגְזְלוּ מֵהֶם עִם הַלְּאֻמַּת הַבִּנְיָן. הָרַב שְׁשׁוֹנְקִין כְּבָר כֹּהֵן כְּרַבָּהּ בְּפֹעַל שֶׁל בָּאטוּם זֶה מִסְפַּר שָׁנִים, אוּלָם פַּרְנְסֵי הַקְּהִלָּה, שֶׁעֲיָנָם הָיְתָה צָרָה בּוֹ וְהִבִּיטוּ עָלָיו כְּאֶל 'רַב מְיַשֵּׁן', לֹא הִגִּישׁוּ בַּקָּשָׁה רִשְׁמִית לַשִּׁלְטוֹנוֹת לְהַכִּיר בּוֹ כְּרַב הָעִיר. וְהִנֵּה קָרָה מִאֹרָע מְעַנְיֵן, שֶׁלִּמֵּד אֶת פַּרְנְסֵי הַקְּהִלָּה לֶקַח וּשְׁנַיִם, עַד כַּמָּה פִּקֵּחַ הוּא אוֹתוֹ 'רַב מְיַשֵּׁן', וְעַד כַּמָּה הוּא צוֹפֶה בְּפִקְחוּתוֹ כַּמָּה צְעָדִים קָדִימָה, בְּעוֹד הֵם הִתְגַּלּוּ כְּטִפְּשִׁים וְחִסְרֵי נְסִיוֹן...

הָיָה זֶה עִם בִּטּוּל הַגְּזֵרָה עַל בָּתֵּי־הַכְּנֶסֶת הַיְּהוּדִיִּים, וּבַד־בְּבַד עִם כָּךְ נִתְּנָה הָרְשׁוּת גַּם לִשְׁאַר בְּנֵי הַדָּתוֹת לִפְתֹּחַ מֶחְדָּשׁ אֶת בָּתֵּי הַתְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם, לְהַבְדִּיל. בְּגְרוּזִיָּה שֶׁל אָז הָיוּ קְבוּצוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל מְעוּטִים, וְהַתּוֹשָׁבִים חָיוּ בִּבְלִיל שֶׁל עַמִּים שׁוֹנִים דּוֹבְרֵי כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת. אַחַת הַקְּבוּצוֹת הָיְתָה שֶׁל הָאַרְמֶנִים, שֶׁמּוֹצָאָם מֵאַרְמֶנְיָה הַגּוֹבֶלֶת עִם גְּרוּזִיָּה, וְהִשְׁתַּיְּכָה אַף הִיא לַגּוּשׁ הַקּוֹמוּנִיסְטִי שֶׁל 'בְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת'. הָאַרְמֶנִים בְּעִיר הֶחֱלִיטוּ לַעֲרוֹךְ טֶקֶס חֲגִיגִי לְרֶגֶל פְּתִיחַת הַכְּנֵסִיָּה שֶׁלָּהֶם, וְשָׁלְחוּ הַזְמָנוֹת לְכָל נְצִיגֵי הַדָּתוֹת בָּעִיר. גַּם הָרַב שְׁשׁוֹנְקִין קִבֵּל הַזְמָנָה לַטֶּקֶס, "אַךְ מֵאַחַר שֶׁלֹּא הָיָה בְּדַעְתִּי לְהִשְׁתַּתֵּף בִּשְׂמִחָתָם"', כְּפִי שֶׁהוּא מְסַפֵּר בִּזְכְרוֹנוֹתָיו, "לֹא סִפַּרְתִּי לַגַּבָּאִים עַל קַבָּלַת הַהַזְמָנָה, וּבִקַּשְׁתִּי גַּם מֵהַשַּׁמָּשׁ לִשְׁמֹר עַל הַדָּבָר בְּסוֹד". "כַּעֲבֹר יָמִים אֲחָדִים נוֹדַע לַגַּבָּאִים עַל הַזְמָנַת נְצִיגֵי כָּל הַדָּתוֹת לַטֶּקֶס, וּמְאוֹד חָרָה לָהֶם עַל אֲשֶׁר לֹא הֻזְמִינוּ לַחֲגִיגָה גַּם אֶת הָרַב, נְצִיג הַקְּהִלָּה הַיְּהוּדִית. בְּהַרְגִּישָׁם אֶת עַצְמָם נִפְגָּעִים, שָׁלְחוּ לְבָרֵר אֶצֶל הַמְּמֻנֶּה עַל הַכְּנֵסִיָּה עַל הַסִּבָּה לְאִי־הַהַזְמָנָה, וְהַלָּה עָנָה בִּתְמִימוּת כִּי הֵם שָׁלְחוּ הַזְמָנָה גַּם אֶל הָרַב. הַשַּׁמָּשׁ רָאָה כִּי הַסּוֹד הִתְגַּלָּה, וְהוֹדָה כִּי אָכֵן הָרַב קִבֵּל הַזְמָנָה, אַךְ הֵיוֹת וְאֵין בְּדַעְתּוֹ שֶׁל הָרַב לְבַקֵּר בְּכְנֵסִיָּה, הֵעֱלִים מֵהֶם אֶת הַדָּבָר"...

וְהָרַב שְׁשׁוֹנְקִין מַמְשִׁיךְ בְּסִפּוּרוֹ: "הַגַּבָּאִים הַנִּדְהָמִים לֹא הֵהִינוּ לִפְנוֹת אֲלֵי יְשִׁירוּת, מֵאַחַר שֶׁלֹּא הִכִּירוּ בִּי כְּרַב רִשְׁמִי, אַךְ בָּעִיר קָמָה סְעָרָה. 'הִתְנַהֲגוּת כָּזֹאת', רָטְנוּ, 'פָּפֵּה לְרַב שֶׁל לִפְנֵי מֵאָה שָׁנָה, וְאֵינָהּ מַתְאִימָה לִזְמַנֵּנוּ - אָנוּ. אִלּוּ הָיָה לָנוּ רַב מִתְקַדֵּם, הוּא צָרִיךְ הָיָה לְהוֹפִיעַ שָׁם אִישִׁית, לְשֵׁאת נְאוּם יָפֶה בִּפְנֵי הַנּוֹכְחִים, וּלְהָרִים בְּכָךְ אֶת קַרְנָם שֶׁל הַיְּהוּדִים. לְהַרְאוֹת לַגּוֹיִים כִּי גַּם אָנוּ אֲנוּ הַיְּהוּדִים בְּנֵי תַּרְבּוּת אָנוּ, וּקְהִלָּתֵנוּ מְסֻדֶּרֶת כְּכָל שְׁאָר הַקְּהִלּוֹת. מַדּוּעַ יִשְׁתַּתְּפוּ כָּל נְצִיגֵי הַקְּהִלּוֹת, וְרַק הַנְּצִיג הַיְּהוּדִי יֵעָדֵר? הֲלֹא בּוּשָׁה וְחֶרְפָּה הִיא לְכֻלָּנוּ! הָעִיר הָיְתָה כְּמֶרְקָחָה, כָּל הַצִּבּוּר הוּסַת נֶגְדִּי. בַּד־בְּבַד שָׁלְחוּ הַגַּבָּאִים אֶת יְדִידִי, לְמַעַן יַשְׁפִּיעוּ עָלַי לְשַׁנּוֹת אֶת דַּעְתִּי וּלְהִשְׁתַּתֵּף בַּחֲגִיגָה. הִסְבַּרְתִּי לָהֶם בְּדִבְרֵי מְשַׁכְנְעִים, כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִים לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה כְּלַפֵּי הַכְּמָרִים וְהַגּוֹיִים, אֲשֶׁר הִיסְתּוּ וְעָרְכוּ פּוּגְרוֹמִים וּשְׁחִיטוֹת בַּיְּהוּדִים, וְאִם נִגְזַר עָלֵינוּ לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה לְמִישֶׁהוּ, הֲרֵי זֶה כְּלַפֵּי הַשִּׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר אַף הֵם יִשְׁתַּתְּפוּ בַּחֲגִיגָה. וּמִכַּיוָן שֶׁכָּךְ, הֲרֵי יוֹתֵר מְצֻדָּק מִצַּדֵּנוּ כַּאֲשֶׁר אֲנִי אִישִׁית לֹא אֶשְׁתַּתֵּף. אִי־הִשְׁתַּתְּפוּתִי תָּבִיא לְקִדּוּשׁ הַשֵּׁם, וְאִלּוּ נוֹכְחוּתִי בְּכְנֵסִיָּה שֶׁלָּהֶם כְּדֵי לְהַחֲנִיף לַגּוֹיִים - תִּהְיֶה בִּבְחִינַת חִלּוּל שֵׁם שָׁמַיִם! דְּבָרַי לֹא שִׁכְנְעוּ אוֹתָם, וּבְרֹאוֹת הַגַּבָּאִים כִּי לֹא יַצְלִיחוּ בְּשִׁכְנוּעָם, הוֹדִיעוּ לַמְּמֻנֶּה עַל הַטֶּקֶס, כִּי בִּגְלַל חֻלְשָׁתוֹ שֶׁל הָרַב לֹא יוּכַל לְהִשְׁתַּתֵּף אִישִׁית, וּבְמְקוֹמוֹ יִשְׁתַּתְּפוּ שְׁנַיִם מִנְּצִיגֵי הַקְּהִלָּה. הַלָּה הִבִּיעַ אֶת הִסְכָּמָתוֹ, וְהִסְעָרָה שָׁקְטָה".

"לֵיל הַטֶּקֶס הִגִּיעַ, וּשְׁנֵי הַגַּבָּאִים נְצִיגֵי הַקְּהִלָּה הָלְכוּ בְּשִׂמְחָה לְהִשְׁתַּתֵּף בַּחֲגִיגָה. הַנּוֹאֵם הָרָאשִׁי סִיֵּם אֶת נְאוּמוֹ, וְעֵינֵי הַנְּצִיגִים חָשְׁכוּ! רֹאשׁ הַטֶּקֶס תֵּאֵר בִּצְבָעִים קוֹדְרִים אֶת הַתְּקוּפָה בָּהּ הָיָה הַבִּנְיָן בְּרְשׁוּת הַשִּׁלְטוֹנוֹת שֶׁהֶרְסוּהוּ עַד הַיְסוֹד, וְאָמַר כִּי יֵשׁ צֹרֶךְ לְהַשְׁקִיעַ סְכוּמִים עֲצוּמִים כְּדֵי לְשַׁפְּצוֹ וּלְהַחֲזִירוֹ לִמַּרְכְּנָתוֹ הַקְּדוֹמֶת. אוּלָם הֵיוֹת וְהַקְּהִלָּה הָאַרְמֶנִית הִיא עֲנִיָּה וּמְחֻסֶּרֶת־אֶמְצָעִים, פּוֹנִים הֵם לְכָל הַנְּצִיגִים־הָאוֹרְחִים לָבוֹא לְעֶזְרָתָם, לְמַעַן יוּכְלוּ לְשַׁקֵּם אֶת הַמָּקוֹם. עִם סִיּוּם הַנְּאוּם נִגְּשׁוּ לְלֹא כָּל שְׁהִיּוֹת לַעֲרִיכַת הַמַּגְבִּית, וּנְצִיגֵי כָּל הַדָּתוֹת נָעֲנוּ בְּעֵין־יָפָה בְּשֵׁם קְהִלָּתָם. גַּם הַנְּצִיגִים הַיְּהוּדִים נֶאֱלְצוּ לְהַכְרִיז עַל הִשְׁתַּתְּפוּת הַקְּהִלָּה הַיְּהוּדִית בְּסִכּוּם שֶׁל חָמֵשׁ מֵאוֹת רֻבֶּל, סְכוּם נִכְבָּד מְאֹד בְּאוֹתָם הַיָּמִים... הַגַּבָּאִים הִמְתִּינוּ בְּקֹצֶר־רוּחַ לְסִיּוּם הַטֶּקֶס, וְיָצְאוּ מִשָּׁם אֲבֵלִים וַחֲפוּיֵי רֹאשׁ"...

"לוּ הָיִינוּ שׁוֹמְעִים בְּקוֹל הָרַב, הִרְהֲרוּ בְּקוֹל, 'הָיִינוּ חוֹסְכִים אֶת כָּל הַתִּסְבֹּכֶת הַזֹּאת. עָלֵינוּ לְהַשְׁקִיעַ מַאֲמַצִּים מְרֻבִּים לִמְצֹא כְּסָפִים לְשִׁקּוּם בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁלָּנוּ, וְהִנֵּה עָלֵינוּ לְהַשְׁקִיעַ עָמָל וְטִרַח כְּדֵי לְחַדֵּשׁ אֶת טָמְאָתָם'!... אַנְשֵׁי הָעִיר הַמּוֹסְתָּרִים, אֲשֶׁר רָצוּ קֹדֶם לָכֵן לְבוֹלְעֵנִי חִנָּם, הִתְהַלְּכוּ אַף הֵם כַּאֲבֵלִים, וְהִתְבַּיְּשׁוּ בְּעַצְמָם עַל כִּי אוֹתוֹ רַב 'בִּטְלָן', אֲשֶׁר אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַתְאִים אֶת עַצְמוֹ לְרוּחַ הַזְּמַן, הֵיטִיב לְהָבִין דְּבָרִים, טוֹב יוֹתֵר מֵהֶם"...

אֵלֶּה פִקּוּדֵי הַמִּשְׁכָּן - עוֹד יִרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ **אֵלֶּה**, עַל־דֶּרֶךְ אוֹמְרָם זַ"ל אִם עֹשִׂין חֲבִילוֹת וְכוּ' עֲשֵׂה כְּנֶגְדָּן חֲבִילוֹת שֶׁל מְצוֹת, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְתַקֵּן הַחֵטְא בְּדֶרֶגְמָא, וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ וְאָמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ, לָזֶה בָּאָה **אֵלֶּה** זֹאת בְּבָחִינַת הַזְּכוּת לְכַפֶּרֶת עָוֹן זֶה, וְתִמְצָא כִּי אָמְרוּ הָעֵדֶת, שֶׁעֵדוּת הוּא לָהֶם שֶׁנִּתְכַּפֵּר עָוֹן הָעֵגֶל.

וּכְשֶׁתְּדַקְדֵּק תִּמְצָא כִּי כָּל פְּרָטֵי עָוֹן הָעֵגֶל בָּא כְּנֶגְדָּן בַּמִּשְׁכָּן, הֵם הִתְאַוּו תַּאֲוָה אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵיהֶם, הִנֵּה הִנָּם הֵכִינוּ מָקוֹם לַה' אֱלֹהִים אֲמֶת לֵהְיוֹת לְפָנֵיהֶם. הֵם בָּנוּ מִזְבֵּחַ וְהֶעֱלוּ עוֹלוֹת, הִנֵּה הִנָּם הֵכִינוּ מִזְבֵּחַ לְהַעֲלוֹת עוֹלוֹת וּשְׁלָמִים לַה'. הֵם נָתְנוּ זָהָבָם, הִנֵּה הִנָּם נָתְנוּ זָהָבָם וְכַסְפָּם וְכָל כְּלֵי חֶמְדָּתָם לַה'. הֵם פָּרְקוּ נִזְמֵיהֶם, הִנֵּה הִנָּם הֵבִיאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנָּשִׁים, לֹא נֶזֶם לְבַד אֶלָּא כָּל עָדְיָם מֵעֲלֵיהֶם וְכָל כְּלֵי חֶמְדָּה, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ בְּפָרָשַׁת וַיַּקְהֵל. הֵם עָשׂוּ מְמֻנִּים עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ, הִנֵּה הִנָּם פָּקְדוּ בְּצַלְאֵל לַעֲשׂוֹת וְכוּ', אָמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ, הִנֵּה **אֵלֶּה פִקּוּדֵי** לְכַפָּרָה:

❖

עוֹד יִרְמֹז בְּאוֹמְרוֹ **פִּקּוּדֵי הַמִּשְׁכָּן**, לְשׁוֹן מִנּוּי, עַל־דֶּרֶךְ אוֹמְרוֹ וּפְקַדְתָּ אֶלְעָזָר שֶׁהוּא לְשׁוֹן מִנּוּי עַל הַדָּבָר, וְהוֹדִיעַ הַכָּתוּב כָּל מִנּוּיֵי הַמִּשְׁכָּן מֵהֶם מְמֻנִּים עַל הַמִּשְׁכָּן עַצְמוֹ לְהִתְקַיֵּם אוֹ לְהִתְבַּטֵּל חַס־וְשָׁלוֹם, וּמֵהֶם עַל עֲבוֹדָתוֹ, וּמֵהֶם עַל עוֹבְדָיו, וּמֵהֶם עַל מְלַאכְתּוֹ, וְהִתְחִיל בְּמִנּוּי קִיּוּם הַמִּשְׁכָּן וְאָמַר **מִשְׁכַּן הָעֵדֶת**, פֵּרוּשׁ פְּקֻדַּת הַמִּשְׁכָּן הוּא הָעֵדוּת שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּמְקַיְּמִין מִצְוֹתֶיהָ, יִתְקַיֵּם הַמִּשְׁכָּן, וְזוֹאת זֶה אֵין מִשְׁכָּן. וְהוּא אוֹמְרָם זַ"ל בַּפָּסוּק אֹהֶל שֵׁכֵן בָּאָדָם, וְכִי בָּאָדָם שֵׁכֵן אֶהֱלוֹ? אֶלָּא בְּאֶמְצָעוּת אָדָם, אִם יָכִינוּ לִבָּם לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹתֶיהָ, וְלָאוּ דְּוָקָא עֵדוּת הַכְּתוּבָה בְּלוּחוֹת וּבַסֵּפֶר כְּתוּבָה, אֶלָּא **אֲשֶׁר פִּקַּד עַל־פִּי מֹשֶׁה**, פֵּרוּשׁ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה שֶׁנִּמְסְרָה לְמֹשֶׁה לָפֶה וְלֹא לְכָתְבָהּ:

דִּבְרֵי הַיָּמִים

ביום א' בניסן שנת ק"ט, נערך פוגרום אכזרי בקהילת היהודים בעיר ערפורט שבגרמניה, כחלק מגזירות ק"ט הידועות כגנד יהודי גרמניה בעלילת המגפה השחורה, בה הואשמו היהודים בהרעלת הבארות והפצת המחלה שכילתה כשליש מאוכלוסיית אירופה. שורשי הקהילה בערפורט נעוצים עוד בתקופת הגאונים, ועד היום שרד בית־הכנסת העתיק שהוקם לפני כאלף שנה, והוא נחשב כאחד מבתי הכנסת העתיקים ביותר באירופה. כיום הוקם במקום מוזיאון לתולדות הקהילה היהודית העתיקה בערפורט. ומוצג בו אוצר של מטבעות ותכשיטים שהוטמנו בידי בן הקהילה היהודית בפרעות ק"ט, ונתגלו לאחרונה בשנת תשנ"ח. היה זה לאחר שתושב העיר ביקש לערוך שיפוץ במרתף ביתו העתיק, והופתע לגלות אוצר של מטבעות ותכשיטים נופל מקיר המרתף. המשקל הכולל של האוצר היה 28 קילוגרם, והיו בו כ־4,000 מטבעות, מטילי כסף, תכשיטים ופריטי צורפות ולבוש שהשתמרו להפליא במצב מעולה. לאחר חקירה התברר כי הרכוש היה שייך ליהודי אמיד בשם קלמן פון ויהא, שהחביא את האוצר בשעת הפוגרום בתקווה לשוב ולקחתו, אך הוא נרצח בידי הפורעים והאוצר נותר חבוי במשך 649 שנה עד לגילויו.

בידי הקהילה היו כתבי־יד רבים מחיבורי רבותינו הראשונים, אך רובם הושחתו ונבזזו בידי הפורעים. לאחר גירוש שרידי הקהילה, החרימה העירייה את הכתבים ששרדו ואלו נמכרו על־ידם במשך השנים. אוסף גדול של כתבי־יד נשתמר עד היום, והחשוב בין הכתבים הוא כתב־היד הקדום ביותר של ה'תוספתא', שנכתב לפני ההערכה לפני כ־900 שנה, ועל־פיו נדפסה התוספתא במהדורות וילנא הידועה.

הפוגרום החל בבוקרו של יום שבת־קודש בעת תפילת שחרית, והרוצחים הארורים פרצו את בית־הכנסת הגדול שבעיר ורצחו את המתפללים. רבים מיהודי העיר העדיפו לשרוף את בתיהם ונספו בלהבות, טרם נפלו בידי המרצחים השפלים, וביחד נרצחו בפוגרום כשלושת אלפי יהודים והניצולים גורשו מן העיר. בין הנרצחים היה כנראה רבי אלכסנדרי זוסלין הכהן בעל "ספר האגודה", אחד מספרי ההלכה היסודיים שעליו נשענו פוסקי אשכנז. ספרי־התורה שנשחתו ונבזזו בידי הפורעים נמצאו לאחר־מכן, ולפי התיעוד אחד מהם היה פתוח בפרשת תזריע, שהיתה אז פרשת השבוע, והשני היה גלול בפרשת פינחס שבו קראו למפטיר לכבוד ראש חודש שחל באותה שבת, וכן נשתמר מחזור הקהילה ונמצאו כתמי־דם בעמוד היוצרות לפרשת החודש שנאמרו באותה שבת.

בית הקברות העתיק בערפורט שרד לאורך השנים, אך לפני כמה שנים החליטו השלטונות להקים במקום חניון גדול, ועצומות הנקברים הועברו לקבורה בבית־העלמין היהודי החדש. החוקרים ניצלו את ההזדמנות לערוך מחקר גנטי ללא פגיעה בכבוד המנוחים, וחיזקו את ההנחה הרווחת, כי מוצא יהודי אשכנז מ'קבוצת מייסדים' מצומצמת שחיה באשכנז בימי תחילת תקופת הראשונים. בקרב יהודי ערפורט דאז היו שתי קבוצות, האחת שדומה לאשכנזים בני ימינו ממערב אירופה, והשנייה ממזרח־אירופה, ומאז נשמר רצף גנטי משותף עד ימינו אצל בני אשכנז כמוצא משתי קבוצות אלו. המחקר הגנטי היהודי מגלה, כי ליהודי אשכנז יש קשר גנטי עם קהילות יהודיות ממזרח התיכון וכן עם יהדות ספרד והמזרח, יותר מאשר עם אוכלוסיות אירופאיות, מה שמוכיח כמובן את המוצא העתיק והמשותף של יהודי העולם באבותינו הראשונים שחיו בארץ־ישראל בימי האבות, ומפריך את התיאוריה האנטישמית כי מוצא יהודי מזרח אירופה מהכוזרים. מחקר אחר מגלה, כי כ־40 אחוזים מיהודי אשכנז מוצאם מארבע אמהות מייסדות שחיו בעבר הרחוק באזור המזרח התיכון, וכן הוכח כי קהילות האשכנזים והספרדים נראות דומות זו לזו מבחינה גנטית, אף שהיו מופרדות במשך מאות שנים.

מִשְׁבָּה

בְּפָרָשַׁת פִּקּוּדֵי פֹּרְטוּ כָּל הַנְּדָבוֹת שֶׁהֵרִימוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁכָּן, וְנִמְנוּ בְּפֹרוּטְרוֹט מַה נַּעֲשָׂה עִמָּם וּבַמֶּה הִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּנְבוּחֹשֶׁת לַהֲכָנַת כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן. בְּמִדְרַשׁ רַבָּה בְּרֵאשִׁית הַפָּרָשָׁה דָּרְשׁוּ עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת הַפָּסוּק "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב־בְּרָכוֹת" זֶה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה נֶאֱמָנוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה, לְפִיכָךְ 'רַב־בְּרָכוֹת' - שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁהָיָה גּוֹזֵר עֲלֵיהֶם הָיוּ מִתְבָּרְכִים לְפִי שֶׁהָיָה נֶאֱמָן. וְאַף שֶׁהָיָה מֹשֶׁה גּוֹזֵר לְעַצְמוֹ, הָיָה קוֹרֵא לַאֲחֵרִים וּמְחַשֵּׁב עַל־יְדֵיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְצֵאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת כְּדֵרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְצֵאת יְדֵי הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִיִּיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל". וּדְבָרִים קַל־וָחֹמֶר, עַד כַּמָּה עָלֵינוּ לְהִזָּהֵר מִכָּל נְדִנּוּד שֶׁל גְּזֵל חֲלִילָה מִמָּמוֹן הַזּוּלָת.

❖

בְּמִאֹרְעוֹת תַּרְפַּ"ט, טָבְחוּ וְרָצְחוּ עֲרָבִיֵּי הָאָרֶץ הַמְּרַצְּחִים הַשִּׁפָּלִים לְלֹא רַחֵם, מֵאָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשָׁה יְהוּדִים בְּרַחֲבֵי אֶרֶץ־הַקֹּדֶשׁ, הַשֵּׁם יִקַּם דָּמָם, וְעוֹד מֵאוֹת נִפְצְעוּ בְּאִכְזָרִיּוּת. בְּחֶבְרוֹן נֶעֱרַךְ כַּיָּדוּעַ פּוֹגְרוֹם אַכְזָרִי, וּבוֹ נִרְצְחוּ שִׁשִּׁים וְשִׁבְעָה יְהוּדִים הי"ד, מִתּוֹכָם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִתַּלְמִידֵי יְשִׁיבַת חֶבְרוֹן הַנּוֹדַעַת. לְאַחַר הַמְּאֹרְעוֹת, הִתְבַּקְּשָׁה הַנְהָלַת יְשִׁיבַת חֶבְרוֹן לְהַגִּישׁ לְמוֹשֵׁל הָאַנְגְּלִי אֶת רְשִׁימַת הַסְּפָרִים שֶׁהָיוּ בַּיְּשִׁיבָה, לְצֹרֶךְ קִבָּלַת פִּצּוּיִים. בּוֹ בַּזְּמַן שֶׁהַמִּמְשָׁל לֹא נָקַף אֶצְבַּע כְּדֵי לִמְנֹעַ אוֹ לַעֲצֹר אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַפּוֹגְרוֹמִים הַנִּתְעָבִים בָּאָרֶץ. עָבְרוּ יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, וְהָרִשְׁיָמָה לֹא נֶחְתְּמָה בִּידֵי הַנְהָלַת הַיְּשִׁיבָה. עוֹרֵךְ־הַדִּין שֶׁשִּׁמֵּשׁ כְּנָצִיג הַמֶּמְשָׁלָה הַבְּרִיטִית, הִגִּיעַ לְרֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה דְּאָז רַבִּי מֹשֶׁה מָרְדְּכֵי אֶפְּשְׁטֵיְן, וְתָמַהּ בְּפָנָיו מַדּוּעַ עֲדַיִן לֹא הִגִּישׁוּ אֶת רְשִׁימַת הַסְּפָרִים, וְנִעֲנָה כִּי הַמַּשְׁגִּיחַ רַבִּי לֵיב חִסְמָן עַיִן בָּרְשִׁימָה, וְאָמַר כִּי אַחַד הַסְּפָרִים שֶׁנִּרְשְׁמוּ בּוֹ לֹא נִשְׁדַּד לְמַעֲשֶׂה, אֶלָּא נִמְצָא בְּבֵיתוֹ. "הַמַּשְׁגִּיחַ עוֹמֵד עַל דַּעְתּוֹ שֶׁאִי־אֶפְשָׁר לִדְרֹשׁ מֵהַמִּמְשָׁל אֶת עֲלוּת הַסֵּפֶר שֶׁנִּמְצָא בְּיָדוֹ, וְכֵיוָן שֶׁעֹלְתָּן אֶחָד מֵהָרִשִׁימָה כְּבָר הִגִּיעַ לִידֵי הַמּוֹשֵׁל, הִתְעוֹרֵר חֶשֶׁשׁ שֶׁמָּא יִרְאֶה הַמּוֹשֵׁל שֶׁאֶחָד הַסְּפָרִים נִמְחַק מֵהָרִשִׁימָה, וְהוּא יִתְעַרְעֵר עַל אֲמִינוּת הָרִשִׁימָה כֻּלָּהּ". עוֹרֵךְ־הַדִּין כֹּה הִתְפַּעֵל מֵהַיְּשָׁרוּת הַמְיֻחֶדֶת שֶׁל רָאשֵׁי הַיְּשִׁיבָה, וּמִהַר לְסַפֵּר זֹאת בִּפְנֵי הַמּוֹשֵׁל, וְזֶה פָּטַר אֶת מְנַהֲלֵי הַיְּשִׁיבָה מֵהַצְהָרָה בִּשְׁבוּעָה עַל אֲמִינוּת הַמֵּידָע שֶׁהִגִּישׁוּ כְּפִי שֶׁהָיוּ נִדְרָשִׁים לְפִי הַחֹק, וְדָאַג לְתַשְׁלוּם מָלֵא שֶׁל כַּסְפֵּי הַפִּצּוּיִים עַל אֹבְדַן הָרְכוּשׁ, וְזֹאת מִתּוֹךְ הַעֲרָכָה וְהִתְפַּעֲלוּת מִיְּשָׁרָם הַנָּדִיר.

❖

רַבִּי בָּרוּךְ צְבִי רוּבִּין רַבָּה שֶׁל לִיטִין שֶׁבְּאוּקְרָאִינָה, בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף לַנְדָּא בַּעַל שׁוּ"ת "בְּרֵכַת יוֹסֵף" שֶׁנּוֹדַע כְּאֶחָד מִגְּדוֹלֵי פּוֹסְקֵי דּוֹרוֹ מֵחֲסִידֵי הָ"אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל" מָאפְּטָא וּרְבִּי יִשְׂרָאֵל מֵרוּזִ'יִן, נוֹדַע בִּזְהִירוּתוֹ הַמְיֻחֶדֶת בְּמָמוֹן הַזּוּלָת. פַּעַם נָסַע בַּעֲגָלָה עִם קְבוּצַת אֲנָשִׁים, וּבַדֶּרֶךְ עָצְרוּ בָּאַכְסַנְיָה כְּדֵי לָנוּחַ מְעַט וּלְהַחֲלִיף כֹּחַ. בִּשְׁהוּתוֹ בַּפְּלוֹן, שָׁתָה כּוֹס חַמִּין שֶׁעֲלוּתָהּ הָיְתָה סְכוּם פְּעוּט, אַךְ מֵחֲמַת הַחִפָּזוֹן שֶׁכַּח לְשַׁלֵּם אֶת תְּמוּרָתָהּ. לְאַחַר שֶׁהֵחֵלּוּ בַּנְּסִיעָה וְהִתְרַחֲקוּ מְעַט, נִזְכַּר רַבִּי בָּרוּךְ צְבִי שֶׁלֹּא שִׁלֵּם לָאַכְסַנַּאי עַל כּוֹס הַחַמִּין, וּבִקֵּשׁ מִבַּעַל־הָעֲגָלָה וְהַנּוֹסְעִים רְשׁוּת לָשׁוּב אֶל הַפְּלוֹן, שֶׁכֵּן "עָלַי לְסַדֵּר שֶׁם עִנְיָן נָחוּץ". הַנּוֹסְעִים סֵרְבוּ לָשׁוּב, שֶׁכֵּן כְּבָר הִתְרַחֲקוּ כִּבְרַת־דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה, וְכַאֲשֶׁר הַמְּשִׁיךְ לְהַפְצִיר בָּהֶם, הִסְכִּימוּ לְמַלֵּא אֶת בַּקָּשָׁתוֹ בִּתְנַאי שֶׁיְּשַׁלֵּם לָהֶם סְכוּם נִכְבָּד כְּדֵי לְכַסּוֹת אֶת הַהֶפְסֵד שֶׁיִּגְרֵם לָהֶם בְּמִסְחָרָם עֵקֶב הָעִכּוּב בַּדֶּרֶךְ. רַבִּי בָּרוּךְ צְבִי לֹא הִסֵּס לְרֶגַע, וּמִיָּד שִׁלַּף מִכִּיסוֹ אֶת הַסְּכוּם הַגָּדוֹל וְחִלְּקוֹ בֵּין הַנּוֹסְעִים. אֵין צֹרֶךְ לוֹמַר, כִּי הַסְּכוּם אוֹתוֹ שֹׁלַם כְּדֵי שֶׁהֵם יַסְכִּימוּ לָשׁוּב עַל עִקְּבוֹתֵיהֶם, הָיָה כָּפוּל וּמְכֻפָּל לְאֵין עֶרֶךְ עַל סְכוּם הַחוֹב הַזְּעֵיר שֶׁהָיָה חַיָּב עַל כּוֹס הַחַמִּין, אוּלָם הוּא הָיָה מָלֵא שִׂמְחָה וְהוֹדָיָה לַה' יִתְבָּרֵךְ עַל אֲשֶׁר עָלָה בְּיָדוֹ לְהִנָּצֵל מִלְּקִיחַת מָמוֹן שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

❖

מוּבָא בְּ"סֵפֶר חֲסִידִים", כִּי הַגּוֹזֵל אֵין תְּפִלָּתוֹ מִתְקַבֶּלֶת וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו. וְרָגִיל הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר אֲבִיחֲצֵירָא לוֹמַר, כִּי הָרַבֵּה מֵהַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּדוֹרֵנוּ, הוּא בִּגְלַל חֹסֶר הַזְּהִירוּת בְּמָמוֹן הַזּוּלָת. וּמְסַפְּרִים עַל יְהוּדִי בֶּן־דּוֹרֵנוּ שֶׁעוֹבֵד בְּמִפְעַל תַּעֲשִׂיָּה מֻמְשָׁלְתִּי, וְהוּא מְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בַּהֲלִיכוֹתָיו, עַד שֶׁהִתְחַבֵּב עַל כָּל עוֹבְדֵי הַמִּפְעָל אַף שֶׁאֵינָם שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת. הַלָּלוּ עָשׂוּ לָהֶם מִנְהָג שֶׁל קֶבַע, וּבְכָל פַּעַם שֶׁהֵם נִזְקָקִים לְבָרְכָה וִישׁוּעָה, הֵם נִגָּשִׁים אֵלָיו וּמִתְבָּרְכִים מִמּוֹצָא פִּיו, וְאַף שֶׁהַלָּזֶה מְבַקֵּשׁ לְהִצְטַנֵּעַ וְאֵינוֹ מֵבִין מָה הֵם מְבַקְּשִׁים אֶצְלוֹ, הֵם מַפְצִירִים בּוֹ וְהוּא מְבָרְכִים מִקֶּרֶב לִבּוֹ. וּמִתְקַיֵּם בּוֹ "וְתִגְזַר־אוֹמֶר וְיָקֻם לָךְ" וּבִרְכוֹתָיו עוֹשׂוֹת פֵּרִי. אֶחָד מִמַּכִּירָיו סִפֵּר אֶת הַדָּבָר לִכְּפִי אֶחָד מִגְּדוֹלֵי דּוֹרֵנוּ שֶׁלִּיטֵ"א, וּלְאַחַר בֵּרוּר הִגִּיעַ לְמַסְקָנָה, כִּי כֹּחוֹ שֶׁל יְהוּדִי זֶה בְּכָךְ שֶׁהוּא נִזְהָר בְּיוֹתֵר מִכָּל חֶשְׁשׁ וְנִדְנוּד שֶׁל גֵּזֶל, עַד שֶׁהוּא מוֹסִיף בְּאֹפֶן קָבוּעַ עַל שְׁעוֹת עֲבוֹדָתוֹ, מֵחֲשָׁשׁ שֶׁמָּא לֹא מִלֵּא אֶת תַּפְקִידוֹ כָּרָאוּי וְנִמְצָא שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶת שְׂכָרוֹ שְׁלֹא כְּדִין. וְנַעֲנָה אוֹתוֹ גְּדוֹל, כִּי אֵין פֶּלֶא עָלָיו שֶׁבְּרִכּוֹתָיו מִתְקַיְּמוֹת, בִּזְכוּת זְהִירוּתוֹ הַיְתֵרָה מִגֵּזֶל.

❖

אֶחָד מֵעֲשִׁירֵי אֲמֵרִיקָה בִּקֵּשׁ פַּעַם לִתְרֹם סְכוּם גָּבוֹהַּ לְמוֹסַד תּוֹרָנִי בְּאֶרֶץ־הַקֹּדֶשׁ, אַךְ הִתְנָה אֶת תְּרוּמָתוֹ בְּכָךְ שֶׁהַנְהָלַת הַיְשִׁיבָה תִּרְשֹׁם בְּקַבָּלָה סְכוּם גָּבוֹהַּ מֵהַסְּכוּם שֶׁנָּתַן בְּפֹעַל, בְּמַטָּרָה לְקַבֵּל הֶחְזֵרִים מִתַּשְׁלוּמֵי הַמִּסִּים שֶׁלּוֹ בְּאֲמֵרִיקָה. אַחַת הַיְשִׁיבוֹת בִּירוּשָׁלַיִם הִבִּיעָה נְכוֹנוּת לָעִנְיָן, שֶׁכֵּן מַצָּבָהּ הַכַּלְכְּלִי הָיָה קָשֶׁה מְאֹד, וְהַתְּרוּמָה הַנִּכְבֶּדֶת הָיְתָה יְכוֹלָה לְחַלֵּץ אֶת הַיְשִׁיבָה מִמְּצוּקָתָהּ וּלְהַקֵּל עָלֶיהָ בְּאֹפֶן מַשְׁמָעוּתִי. עָלוּ מְנַהֲלֵי הַיְשִׁיבָה לְרַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹרְבַּךְ, שֶׁבֵּהֵן כְּאֶחָד מִנְּשִׂיאֵי הַיְשִׁיבָה וְסִפְּרוּ עַל דְּבַר הַהֶצְעָה, אוּלָם הוּא שָׁלַל אֶת הָעִנְיָן לַחֲלוּטִין, וְסֵרַב לְהִסְכִּים לְכָל פְּעֻלָּה שֶׁאֵינָהּ יְשָׁרָה בְּתַכְלִית. הַמְּנַהֲלִים נִסּוּ לְהַסְבִּיר שֶׁתְּרוּמַת הָעָשִׁיר תְּלוּיָה בְּהִסְכָּמָתָם לִרְשׁוּם גָּבוֹהַּ בְּאִשּׁוּר הַקַּבָּלָה, וְאִם לֹא יַסְכִּימוּ לְבַקֶּשְׁתּוֹ הֵם לֹא יְקַבְּלוּ כְּלָל אֶת תְּרוּמָתוֹ שֶׁהִיא נְחוּצָה מְאוֹד לַיְשִׁיבָה, וּכְשֶׁרָאָה רַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן בְּהַפְצָרוֹתֵיהֶם, בִּקֵּשׁ מֵהֶם לְהַשְׁמִיט מֵעַתָּה אֶת שְׁמוֹ וְאֶת נְשִׂיאוּתוֹ מֵהַיְשִׁיבָה. נִרְתְּעוּ מְנַהֲלֵי הַמּוֹסָד, וְהוֹדִיעוּ לְאוֹתוֹ גְּבִיר כִּי הֵם נֶאֱלָצִים לִדְחוֹת אֶת תְּנָאוֹ יַחַד עִם תְּרוּמָתוֹ, וּבִלְבַד לְהַמְשִׁיךְ בְּדֶרֶךְ הַיֹּשֶׁר וְהָאֱמֶת.

בְּכָל עֲשִׂיּוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּהֲקָמַת הַמִּשְׁכָּן, נִזְכַּר רַק גּוּף הַמַּעֲשֶׂה, כְּגוֹן "וַיִּתֵּן אֶת־הַשֻּׁלְחָן", "וַיָּשֶׂם אֶת־הַמְּנוֹרָה". וְרַק בַּלּוּחוֹת נִכְפַּל הַלָּשׁוֹן וְנֶאֱמַר גַּם "וַיַּקְח" וְגַם "וַיִּתֵּן אֶת־הָעֵדֻת". לְכַלְּדָךְ, שֶׁבְּכָל הַנּוֹגֵעַ לַתּוֹרָה, צָרִיךְ הָאָדָם לָקַחַת וְגַם לָתֵת, לִלְמֹד בְּעַצְמוֹ אֲבָל גַּם לְלַמֵּד אֲחֵרִים. לֹא לְהִסְתַּפֵּק בִּלְקִיחָה לְעַצְמוֹ, אֶלָּא לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל אֲחֵרִים וּלְהַעֲנִיק מֵהַכְּמוּתוֹ לַזּוּלָת.

(רַבִּי מֹשֶׁה מִיִּדֶּר)

והפצ"ת
וועד הפצת תורה

ספרי שבת טיש" ו"מידות טיש"
בחנויות הספרים המובחרות
לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777
5806777@GMAIL.COM

מִטְעָם

כָּל־הַזָּהָב הָעָשׂוּי לִמְלָאכָה (לח, כד)

הַתֹּרוֹת כָּל־הַזָּהָב מִטְעֲמוֹת בְּטַעַם רַבִּיעִי, וְהַתְּכוֹת "וַיִּרְק וְזָהָב הַתְּנוּפָה" מִטְעֲמוֹתָן בְּטַעֲמֵי מִנָּח מִנָּח רְבִיעִי, לְרַמֵּז שֶׁלֹּא נִתְּנוּ אֶת גְּרֹבוֹת הַמִּשְׁכָּן מֵהַרְחֹמֶשׁ שֶׁהִפְרִישׁוּ לְצֹרֶךְ קָה, אֶלָּא מֵאַרְבַּעַת הַחֲלָקִים שֶׁנּוֹתְרוּ בְּיָדָם לְצֹרְכָם, וּמִהֶם הֵכִינוּ אֶת תְּנוּפַת הַזָּהָב. אַךְ עֹשֶׁר עוֹד רָמַז בָּזֶה, שֶׁלֹּא נָתְנוּ לְגְרֹבוֹת הַמִּשְׁכָּן רַק רֹבַע מִמִּסְפַּר הַזָּהָב שֶׁנִּתְּנוּ לְעָגֵל, שֶׁהֲרֵי הָעָגֵל הָיָה קַב"ה כִּבְרֹבוֹת הַמִּשְׁכָּן הָיָה כ"ט כִּכַּר זָהָב כְּנֶאֱמַר בָּאן, וְזֶה בְּעֶרֶךְ רֹבַע מִמִּסְפַּר הַזָּהָב שֶׁנִּתְּנוּ לָעָגֵל, וְלָכֵן מִטְעֲמָם הַזָּהָב בְּטַעַם רְבִיעִי, לוֹמַר שֶׁהָיָה רַק כְּרֹבַע נֶגֶד נִתְּנוּתָם לָעָגֵל. (שֵׁמֶן רֹאשׁוֹ)

❖

בְּזֹהַר מוּבָא, שֶׁאַף שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל שֶׁאֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה לֹא בְּדָבָר הַשָּׁקוּל וְלֹא בְּדָבָר הַמְּרוּחַ וְלֹא בְּדָבָר הַמָּנוּי, אֶלָּא בְּדָבָר הַסְּמוּי מִן הָעַיִן, לֹא שָׁלַט הַחֹרְסוֹן בְּמִשְׁכָּן, וְאַף שֶׁהַזָּהָב הַתְּנוּפָה נִמְנָה וְנִסְפַּר שֶׁעָמַד עַל תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים כִּכָּר, הָיְתָה הַבְּרָכָה שְׁרוּיָה בּוֹ וְהָיָה מִתְגַּדֵּל וּמִתְרוֹמֵם. וְלָכֵן יֵשׁ בַּתֹּרוֹת וְיִהְיוּ זָהָב הַתְּנוּפָה טַעַם רְבִיעִי הַמְּפַסִּיקוֹ מֵהַתֹּרוֹת תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים כִּכָּר שֶׁאַחֲרֵיהֶן, לְהוֹרוֹת שֶׁהָיָה מִתְבָּרֵךְ וּמִתְרַבֶּה וְלֹא שָׁלְטָה בּוֹ הַמְּאֹרָה, וְלָכֵן הוּא מִטְעָם בְּהַפְרָדָה מֵהַמְּנִין שֶׁנִּזְכַּר אַחֲרֵיו. (שִׁפְתֵי כֹהֵן)

❖

וְחֹשֶׁב אֲפֻדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו (לט, ה)

בְּפָרָשַׁת תְּצַוֶּה מִטְעֲמוֹת תֹּרוֹת אֵלּוּ בְּפִשְׁטָא זְקַף־קָטֹן, וְאֵלּוּ כָּאן מִטְעֲמוֹתָן בְּטַעֲמֵי קַדְמָא וְאַזְלָא מִנָּח רְבִיעִי. לְרַמֵּז, כִּי בְּצוּוּי נְצִטְוּוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֹשֶׁב בִּנְסְפָּרִד, וּלְאַחַר מִכֵּן לְחִבְּרוֹ אֶל הָאֵפוֹד, וְזֶה מֻרְמָז בְּטַעֲמִים שֶׁטְּעָא כְּזַלְמֹר זְקַף־קָטֹן, כְּלוֹמַר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ בְּאֹפֶן פָּשׁוּט, וְאַחַר־כָּךְ לְזוֹקְפוֹ וּלְחַבְּרוֹ. אֲבָל בְּצַלְאֵל עָשָׂה אֶת הַחֹשֶׁב מִתְּחִלָּה עִם עֹצֶם הָאֵפוֹד, וְהָיוּ שֶׁקֹּדֶם וְאַזְלָא אֶת הַחֹשֶׁב שֶׁהוּא הַדָּבָר הָרְבִיעִי הַמֻּנָּח עַל הָאֵפוֹד, שֵׁישׁ בּוֹ שְׁתֵּי תִּתְפֹּרוֹת וְחֹשֶׁן וְחֹשֶׁב. (פְּרֵשָׁה שַׁמְשָׁנִית)

❖

עַל־שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב לִשְׁרֹת (כֹּח, כו)

תֹּבֶת לִשְׁרֹת מִטְעֲמַת בְּטַעַם זְקַף־גָּדוֹל, לְרַמֵּז לְדִבְרֵי חֲז"ל שֶׁהַמַּעִיל בָּא לְכַפֵּר עַל לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁנִּקְרֵאת לָשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדֹלוֹת. (תִּפְאֶרֶת חַיִּים)

❖

וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת־הַמִּשְׁכָּן (מ, יח)

בְּמַסֶּכֶת יְבָמוֹת דָּרְשׁוּ מִכָּאן חֲז"ל שֶׁמַּעֲלִין בְּקֹדֶשׁ וְאֵין מוֹרִידִין, שֶׁהֲרֵי פְּתַח הַכָּתוּב בְּתִבַּת "וַיָּקֶם" וְסִיֵּם בְּ"וַיָּקֶם", לְלַמֵּד שֶׁאֵין לְהוֹרִיד מַמַּעֲלַת דָּבָר שֶׁנִּקְדָּשָׁה לֹא בְּדִבּוּר וְלֹא בְּמַעֲשִׂים. וְרָמַז לָזֶה בְּטַעֲמֵי הַתֹּרוֹת "וַיָּקֶם מֹשֶׁה" שֶׁהָם קַדְמָא וְאַזְלָא, לְרַמֵּז שֶׁצָּרִיךְ תְּמִיד לָרֶהֱג בְּקֹדֶשׁ לְהֵיוֹת מְקֹרָבִים וְהוֹלֵךְ, עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה. (פְּנֵי יוֹסֵף)

מֻדְגָּשׁ

בְּסוֹף פָּרָשַׁת פִּקּוּדֵי נֶאֱמַר "וּבְבוֹד ה' מָלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן", וּפֵרוּשׁוֹ שֶׁהַשְּׁכִינָה מִלְּאָה אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּבֵיכוֹל, כְּתַרְגּוּם אֻנְקְלוֹס: "וְיָקָרָא דַה' אִתְמְלִי יָת מִשְׁכְּנָא". הַפֹּעַל 'מָלֵא' הוּא בְּבִנְיָן קַל וּמִשְׁמָעוּתוֹ הַכֵּיל וְהִתְמַלֵּא, אַךְ בַּמִּקְרָא מוֹסִיפִי גַּם הַפֹּעַל מִלֵּא מִבִּנְיָן פִּעֵל, בְּמִשְׁמָעוּת שֶׁל הָפַךְ הַלְּהִיטוּת מָלֵא, כְּמוֹ בְּפָסוּק "וּמִלֵּאתָ בוֹ מִלֵּאת אֶבֶן". בְּפִסְקוּבוּ נִכְתַּב הַהֵכֵן תְּחִלָּה - כְּבוֹד ה', וְאַחֲרָיו הַכֵּלִי הַמְקֻבָּל - הַמִּשְׁכָּן, וְכֵן בְּנִבּוּאַת יְשַׁעְיָהוּ: "וְשׁוּלָיו מְלֵאִים אֶת הַהֵיכָל"; וּמְצָאנוּ גַּם בְּסֵדֶר הַפּוּט: "וְהָנֵה הָהָר מָלֵא סוּסִים וְרֶכֶב אֵשׁ", תְּחִלָּה הַכֵּלִי - הָהָר, וְאַחֲרָיו הַהֵכֵן - סוּסִים וְרֶכֶב אֵשׁ. גַּם בִּלְשׁוֹנֵנוּ נִיחָם מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּשִׁתֵּי הַצּוּרוֹת, הַכֵּלִי לְפָנֵי הַתֹּכֶן אוֹ לְהֵפֶךְ, אַךְ לֹא מִשְׁתַּמְּשִׁים בַּפֹּעַל 'מָלֵא' בְּבִנְיָן קַל אֶלָּא בַּפֹּעַל 'מִלֵּא' בְּבִנְיָן פִּעֵל.

הַפֹּעַל מָלֵא הוּא מְגֻזָּרֵת ל"א, שֶׁהָאַל"ף הִיא הָאוֹת הַשְּׁלִישִׁית בַּשֹּׁרֶשׁ, וְהַטִּיּוֹתֶיהָ כְּדֶרֶךְ הַפְּעָלִים הַשְּׁלֵמִים. וְלָכֵן יֵשׁ לוֹמַר: 'לְמַלֵּא', אַךְ בַּמִּקְרָא מָצִינוּ גַּם "לְמַלְּאוֹת" בְּצוּרָה כְּפֹעֲלִים מְגֻזָּרֵת ל"י, וּבִלְשׁוֹן חֲז"ל אַף 'לְמַלּוֹת', כְּמוֹ פְּעָלִים רַבִּים שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ בִּלְשׁוֹנָם "מְצִינוּ" בְּמִקּוֹם "מָצָאנוּ", 'קוֹרִין אֶת־שְׁמַע' וּ'קְרֵיַת שְׁמַע', וְעוֹד; וְכֵן מָצִינוּ בַּמִּקְרָא "מִלֵּא". (בְּיִרְמְיָה: "מִלֵּא קַרְשׁוֹ מֵעֲדָנָי") אַף שֶׁלְּפִי גְּזֵרַת ל"א יֵשׁ לוֹמַר 'מִלֵּא'. אוּלָם אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצוּרוֹת חֲרִיגוֹת שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בַּמִּקְרָא וּבִלְשׁוֹן חֲז"ל, וְלָכֵן יֵשׁ לְדַיֵּק וְלוֹמַר 'מְמֻלָּא' בְּקָמֵץ וְלֹא בְּכָמֵץ הַשֶּׁגוּר 'מְמֻלָּא' ('מִלְּבַד מְמֻלָּא...'), 'יְמֻלָּא' וְלֹא 'יְמַלֵּא', 'הִתְמַלֵּא' וְלֹא 'הִתְמַלֵּא', 'מִלַּאתִי' וְלֹא 'מִלֵּאתִי' כְּפִי הַשֶּׁגוּר כַּיָּם: 'מִמְּלֹאָהּ' וְלֹא 'מִמְّלֹאָהּ', וְעוֹד.

בְּנוֹסָף לַמִּשְׁמָעוּת שֶׁל 'הִכְבִּיד' לִפֹּעַל מָלֵא, כְּמוֹ "מְלֵאָה קְטֹרֶת", מְשַׁמֵּשׁ הַפֹּעַל בַּמִּקְרָא גַּם לְדָבָר שָׁלֵם כְּמוֹ "מְלֹא־קוֹמָתוֹ", וּמְזֻמָּנוּ גַּם בְּמַשְׁמָעוּת שֶׁל דָּבָר בְּרִיא כְּמוֹ "הַשֹּׁבָלִים הַבְּרִיאוֹת וְהַמְּלֵאוֹת"; וְכֵן נִתְעַנֵּת דָּבָר כְּמוֹ "וּמִלְּאוּ אֶת־הָאָרֶץ". כַּיּוֹם מְשַׁמְּשִׁים גַּם בְּפֹעַל זֶה בְּמַשְׁמָעוּת שֶׁל כַּפּוּת וְרִבּוּי, כְּמוֹ "הִיוּ מְלֵא אֲנָשִׁים בְּחַתֻּנָּה" - בִּטּוּי לֹא תַּקִּין.

מְמֻלָּח

כַּמָּה מִפְּרָנְסֵי הַקְּהִלָּה הִתְאוֹנְנוּ בִּפְנֵי רַבִּי יוֹאֵל מִסַּטְמָר עַל מְנַהֵל פְּלוֹנִי שֶׁל אֶחָד מִמּוֹסְדוֹתָיו, וְהוֹצִיאוּ אֶת דִּבְּתוֹ רָעָה כִּי אֵינוֹ מְנַהֵל אֶת הַשֻּׁבּוֹנוֹת הַמּוֹסָד כָּרָאוּי, וְהוּא שׁוֹלֵחַ יָדוֹ בַּמַּעֲל. "וְהָא רְאָיָה, שֶׁהוּא הִשִּׂיא אֶת כָּל יְלָדָיו בְּכָבוֹד בְּאֶמְצָעוּת הַמָּמוֹן שֶׁנָּטַל שְׁלֹא כְּדִין", טָעֲנוּ הַלָּלוּ, וְדָרְשׁוּ אֶת הַחֶלְפָתוֹ בְּמְנַהֵל אַחֵר שֶׁיִּתְנַהֵג בְּיֹשֶׁר. חִיֵּךְ רַבִּי יוֹאֵל, וְאָמַר: "הֲרֵי מְנַהֵל זֶה כְּבָר סִיֵּם לְהַשִּׂיא אֶת כָּל יְלָדָיו, וְכִי מְבַקְּשִׁים אַתֶּם עַתָּה לְמַנּוֹת מְנַהֵל צָעִיר תַּחְתָּיו? וַהֲלֹא הַלָּה יִצְטָרֵךְ לִסּוֹל שׁוּב בְּמִשִּׂיכָה מִקַּפְּת הַמּוֹסָד לְטוֹבַת חֲתֻנּוֹת יְלָדָיו"?!...

וְסִפֵּר הַמְּנַהֵל שֶׁל בֵּית־הַחִנּוּךְ לְבָנוֹת בְּוִילְיַאמְסְבּוּרְג, כִּי פַּעַם עָרְכוּ קוּרְס אֲפָיָה לְבָנוֹת הַמּוֹסָד, וּלְאַחַר שֶׁאָפוּ מִסְפַּר עוּגוֹת אֵיכוּתִיּוֹת, הִנִּיחוּ אוֹתָן בַּמִּקְרָר לְמִשְׁמֶרֶת. אַךְ כַּמָּה בָּנוֹת פָּתְחוּ אֶת הַחֶדֶר לְלֹא רְשׁוּת וְנָטְלוּ מֵהָעוּגוֹת הָעֲרֻבּוֹת. בְּהִזְדַּמְּנוּת סִפֵּר הַמְּנַהֵל לְרַבִּי עַל־כָּךְ, וְהִתְפַּלֵּא לִרְאוֹת אֶת חִיּוּכוֹ הָרָחָב שֶׁל הַיְשִׁיבָה "אָמַשׁ", סִפֵּר הָרַבִּי, "הָיָה כָּאן הַמְּשַׁגִּיחַ שֶׁל הַיְשִׁיבָה וְהִתְלוֹנֵן עַל הַבַּחוּרִים שֶׁפָּרְצוּ לְמִטְבַּח הַיְשִׁיבָה. דְּאַגְתִּי מְאֹד עִם מִי יִשְׁתַּדְּכוּ בַּחוּרִים כָּאֵלּוּ, אֲבָל עַכְשָׁו נִמְצָא הַפִּתָּרוֹן"...